

Exemplum Könyvesse egy el fogyon
 hogy Kolosváros a Magistratális
 Urak és más örögei is war
 nálom láttal mint Szép Ujváros
 az el futott Időrr. En es az új
 Kolosváros Jedertan fel 1831
 J. Nemes Samu

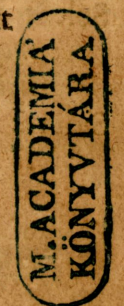
1840. Bibl. Hung. Jan. Louisiana
 Liber. RR.

S I R A L M A S
 P A N A S Z;
 Istennek K O L O S V Á R O N fekvő nagy
 haragjáról, abból származott egy-
 néhány fúlyos ostoriról, és annak nevezete-
 sen ez 1697 Éztendőben Pünköszt Ha-
 vának 6-dik napján ifonyú
 T Ü Z Z E L
 való megpuftításáról.

Ellyben e' Városnak siralmas sorsának lerajzolását és a' Megtérésre való Intést Istenhez nyújtott áhitatos Könyörgő Ének rekefti-bé.

Emlekezetnek okáért irattatott

M. T O F F A L U S I K. M I K L Ó S által,
 Nyomtattatott K O L O S V Á R A T T,
 1697 Éztendőben.

Exemplum Könyvesse vagy el fogyon
vagy Kolosváros a Magistratának
Urad is már örökölt is was
nállom láttal mint Szep Ujjas
er el futott Jász. in esal ug
Kölyvise Jedertan fel 18. 18. 18.
L. Nemes Samu

1840. Bibl. Hung. Iankowichiana
Liber. 222.

S I R A L M A S

P A N A S Z;

Istennek K O L O S V Á R O N fekvő nagy
haragjáról, abból származott egy-
néhány súlyos ostromról, és annak nevezete-
sen ez 1697 Éztendőben Pünköszt Ház-
ának 6-dik napján ifonyú

T Ü Z Z E L

való megpuftításáról.

Ellyben e' Városnak siralmas sorsának lerajz-
lását és a' Megtérésre való Intést Istenhez nyúj-
tott áhitatos Könyörgő Ének rekefti-bé.

Emlekezetnek okáért irattatott

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

M. TOTFALUSI K. MIKLÓS által,

Nyomtattatott K O L O S V Á R A T T,
1697 Éztendőben.

2007
R
2007

Sólt. 102: 19. *Irattafsék-meg ez a' következendő
Nemzetségnek haznára: hogy a' megújitta-
tott nép ditsérje az URat.*

Mát. 11: 23. *Te-is Kapernaum, ki az égis fel-
magasztaltattál, a' pokolig levettettel: mert
ha Sodomában azok az Isteni erök löttek völ-
na, mellyek te benned löttek, mind e' mái
napig megmaradott volna.*

Sólt. 50: 3. *Eljö a' mi Istenünk, és nem hallgat:
megeméftö tüz vagy on ö elötte, és ö kör-
nyüle erös forgó fél.*

Sid. 12: 29. *Mert a' mi Urunk Istenünk megeméft-
tö tüz.*

SIRALMAS ÉNEK.

HA megfokasodik A' Bün, s megrakodik
Föld éine gonofsággal;
Az igaz itélö, Személyt nem tekintö
Jehova nagy haraggal
Székit letéteti Itéletet tenni
Szörnyü bozfü-állással.

2. Mit mondhaté Kolosvár? Nem áradott volt már
Minden bün el közötted?
Mellyel búsulásra IZÉONYÜ haragra
Istent ugyan kíztetted?
Húzván-le az égböl, Szép lakó helyéböl
Ostorával ellened.
3. A' fent Historia Ezt például hagyta
Örök emlékezetben:
Hogy Sodoma földé, Gomora vidéké
Olyan kies volt régen
Világi életre, Söt testnek kényére,
Egy fzóval, mint az Éden.
4. Emberek fiai De hogy vízfza élni
Kezdettenek ezekkel
Testi bújaságra És fajtalanságra
Egyéb terhes bünökkel;
Magokra ingerlék Istent fietteték
Jöni mennyei tüzzel.

5. Kénköves esővel Tüzes fergeteggel
Ugy vezté-el a' helyet
Elsüllyesztvén Isten, Történek volt mellyben
Ollyan fok rút bünöket
Holmi büdös tónál Sovány por-hamunál
Ma sem láté ott egyebet;
6. Sok jókkal büvössé És nevezetessé
Ezelőtt ő Felfége
Tégedet-is tött vólt, Alkalmatosságot
Életnek főkfégire
Böven folgáltatván, És felmagasztalván
Fejedet ditsőségre.
7. Ugy-hogy, mások között Kintses Kolosvár lött
Neved 's emlekezeted,
Avagy kis Béts; mivel Majd olly nagy böséggel
Vólt minden kereseted.
Erdélynek Vég-háza Vóltál jeles Tagja,
Kültsa-is vólt melletted.
8. De megfokasítád, Szintén feltornyozád
Gonozságid az égig,
Alig vólt ollyan bün, Mellyben rézed nem lün,
ülvén benne füledig,
Sodomát követvén, Istenelenségben
Bogyburékoltál torkig.
9. Hit fégecs, káromlás, A' Mammon imadás
Köz dolog vólt tenéked,
Otsmány éitok, átok, Mellyel most-is éjajok,
Sokaknak dohos benned,
A' hamis esküvést Szent Név veztegetést
Szabadoson fenvedted.
10. Isten Szombatjának Szent Innep napoknak
Vólt sokszor fok rontója,
Az Elöl-járóknak, Szülék 's Tanítóknak
Szavok által-hágója;

Nem

- Nem vólt a' fenyíték; Mindenre menedék
Vakmeröknek az útja.
11. Ártatlan vér-ontás, Iregység, áskálás
Egymás vezedelmére,
Leg-alább hírében És betsületiben
Nyelvvel megölésére;
Ugyan-is mérgesebb Kardnál-is élesebb
E' fegyver a' sértésre;
12. Hát a' parázناسág, Sodomából jött ág
Hol termett, 's nőtt bővebben?
Éktelen bújaság, Undok fajtalanság
Eláradott vólt épen,
Piperés öltözet A' fajtalan éivet
Mútogatta Nap-fényen.
13. Tántz-is ide való, Bújaságra hajtó
Az otsmány rézfegséggel,
Hihető, ez oka, Hogy Isten áldása
Hegyeinkről fordult-el,
Tsak erönket veztjük, Hijába miveljük
A' földet veréjtekkel.
14. Hát tolvaj és lopó, Titkos 's nyilván való
Igaz-elég nem vólt-é?
Szines tsalárdságok (Kik mind arra valók)
Nem gondoltattanak-é?
Kiki maga tudja, Egymást mint megsalta,
Edes lévén a' másé.
15. Szegényt nyomorítás, Özvegy 's árva rontás
Oh melly fokszor hallatott!
Nem folyt az ítélet, Igaz ügy fenvedett
Törvény-Székben-is gántsol:
Lopó, kurva, vagy mi Könnyen szabadult-ki,
Ha pénzt böven adhatott.

- 4
16. Bizonyosság-tételben Attyafia ellen
Némelly élt hazugsággal
Élete fogytára, Vagy más nagy kárára,
Igyekezvén Éjával:
Gonosz kívánságot Még bűnnek sem tartott,
Alítván, nem vét azzal.
17. Egy Éóval, az Isten Szent 's jó Törvényiben
Egy sem maradt rontatlan,
A' testi bátorság És háládatlanság
Minden rendben hallatlan:
Mellyekért az átok Fejed felett olly fok,
Ég, föld, mind ellened van.
18. Oh melly régen hogy vár Az Isten, hogyha már
Megefelelnéd magadat,
A' fok gonoszságból, Testi bátorságból
Felferkenvén, údatat
Hogy megjobbítanád, Magad megaláznád
Isten haragja alatt.
19. E' végre régolta Sokféle ostora
Töle reád Éármazott,
Mellyekkel inteni Tégedet feddeni
Bűneidről láttatott:
Ellenség tábora, Tsere-bogár, fáska,
Hideg mire való volt?
20. Éztendönként nyújtott Ujabb-újabb ostort,
Hogy verését elúnván,
Vennéd észre egykor, Kitől Éáll az ostor,
És miért, meggondolván
Istent félni Éoknád, Bűnt megzaboláznád,
'S jöbban élnél ezután.
21. De ez sem volt elég; Mert tsak vak vereség
A' megtompúlt népnek ez,
Inkább megkeményült Ezek alatt, 's meghült
A' kegyes Istenhez.

- Az egymáshoz való Szeretet nem való,
Az igazság tsüggedez.
22. E' végre Szolgáit, Kiküldte Postáit,
Hogy a' népet intenék,
Az Urnak nevében, Az eláradt bűnben
Élöket megfeddenék:
Jövendő haragtól, Ó terhes átkától,
Ha lehet, hogy megmentsék.
23. De ez sem lön hafnos, Nem lön foganatos
A' fok prédikázió;
Söt kik dorgálódtak, Ollyba tartattanak,
Mint az ott kün ugató.
Sok mondta: Nem jö-el Ez Urnak napja-fel,
Mi ez, hanem *Tűsfoló*? 2Pet. 3:3.
24. Söt (a' melly nagy tsuda) Egy valaki nyilva
Majd mindent így megmondott,
Bizonnyal hirdetvén És megjövendölvén
Városunknak ez átkot;
Az-is Varáslónak, Hamis Ámítónak
Mindnyájunktól tartatott.
25. A' Sidók romlása Közelítvén álla
Egy hitván ember elő,
Ki tsak jajt kiálta Mind addig, e' Éava
Míg bételék. Avagy ő
Magától Éólott-é? Hazugsággal járt-é?
Hogy im eze fél-Éegü.
26. Eleget kiálta Nőé Pátriárcha
Undok első Világnak;
Nem tudta megrérni; Özönvizzel veérni
Azért kellett annak:
Isten büntetése Egyedül kedveze
A' Nőé Bärkájának.

- 6 27. Akkor megesküvék, Hogy többé nem esnék
Illy veszedelm nemé;
Hanem inkább tüzzel Ezután 's nem vízzel
Bűnös világ bűnhődne:
Ezt-is gyakorlotta Többire azolta
A' Seregek Istene.
28. Ezért méltán mondja Az Irás ö-róla,
Hogy tűz mégyen előtte;
Mellyel azok ellen El, a' kik föntelen
Néki járnak ellene.
Illy itéletétől, Émésző veszélytől,
Kérlek, ki ne rettegne?
29. Tüzzel jöve reád, Kolosvár, és hozzád
Ez ostorával nyúla,
Minekutánna más Egynéhány nagy tsapás
Tenéked nem használa,
Olthatatlan tüzet, Láng, füst fergeteget
Utzáidon gyulafta
30. Ezer hatfáz felett A' kilenczven heted
Éftendő folydogalván,
Közepén Tavaznak, Szép Pünköft Havának
Szintén hatodik napján,
Akkor egyébként-is Egynéhány hétig-is
Szárazság uralkodván.
31. Ifonyú romlást tön Azzal rövid időn
A' Városnak a' éinén,
Az elébbi tüzet, Azon veszedelmet
Ujjolag rajtunk ejtvén;
Söt látjuk nagyobbnak: Tsak-hogy esett a'nak
Akkor másik részében.
32. Hadd fámláljam elő, Hogy a' következő
Nemzetség ezt tudhassa.
Magyar útza első (Lévén ebéd idő,
Mikor a' tűz támadá)

Ger-

- Gerjeztetvén féltől, Kivált a' víz felől
Abban keveset hagyta.
33. Ottan elborítá Majd a' földig rontá
Megette Szappan útzát,
Minthogy fából állott Többire, 's kevés ott
Kö épület. Nem állhat
Már ember ellene, Kivált minthogy five
Mindeneknek el-lankadt.
34. Tsak bámúlva nézik; Némelly tolvajkodik,
Ha mit kaphat, magájé,
Vagy tűz, vagy a' lopó Házainkban dúló
Gondolván, most ideje.
Némelly ott múltván, Holmijén kapdosván,
Véletlenül ott süle.
35. Gyenge nép kiállott, A mezőre állott,
Onnét nézi e' romlást:
Gondolhadd mitsoda Sirással jajgatta
Kiki maga jószágát.
Semmijéhez fámot Senki már nem tartott,
Egyaránt tött jajgatást.
36. Azonban a' tűznek Mint mérges fenének
Hid-útza következék,
Azt-is megeméztvén Az ó várra innen,
Tsak hamar harapozék,
Monostor útza-is Söt még a' Piacz-is
E' nagy romlást megérzék.
37. Nagy munkával készültt Sok költséggel épültt
Piaczi Templom 's Torony
Ora, ferfámival, 'S minden harangokkal
Egyaránt oda vagyon,
Több más Templomok-is, Collegiumok-is.
Égtenek azon módon.

§ 5

38. In-

38. Innen Közép útzán, Túl pedig Szén útzán
Lön határa a' tüznek:
Gyönyörű paloták, Rendes Uri házak
Mind megeméztetnek:
A' kárt megbetsülni, Igazán felirni
Gond volna akarkinek.
39. Régi épületek, Sek jószág, emberek
Égtenek nem kevesen,
Kínts, búza, öltözet, Edény mennyi égett,
Száma 's betsüje nintsen,
(Mellyekkel a' házak ékesítve voltak)
Baromnak azonképen.
40. Városnak harmada, Alig, ha marada;
Az-is nagy közönet volt;
Nagy félelem alatt Ez-is forgott fokat:
Azon romlástól tartott,
Sok időig rendbe, Tulajdon helyébe
Egyetmást nem rakhatott.
41. Christus Urunk Éava: Az azzú közt nyers fa
Tüzben megeméztetik,
Sem vallás, sem élet Most semmit nem tehet;
Isten haragja látzik,
Igazak, hitlenek, Elegyesleg véztek,
Külömbség nem tartatik.
42. Eljárván a' várost, Szörnyü puftaságot
Láthaté ott most, ha nézed,
Sok tsak úgy maradott, A' mint a' teste volt,
Nintsemmije, ha kérded,
Könyvei erednek, Ortzáján gördülnek,
Te-is firva nézheted.
43. Söt hogyha nem hagyott Vólna maradékokat
Nékünk az Ur irlalma;
Bizony Sodomához, Avagy Gomorához
Hasonlók löttünk volna:

E'

- E' romlott Hazának, Söt egéz Világnak
Izonyú példájára.
44. De megézána végre Népét, 's hogy megézüne,
Parantsolá a' lángnak,
Miképen régenten Dávid idejében
Az öldöklő Angyalnak,
Minket tellyesféggel Még-is nem vézte-el,
Tüzében haragjának.
45. Oh fegény megromlott, Por-hamuba állott,
'S már fíntén el-alélt nép.
Mellyet az idegen Nemzet-is fértelen
Paskol 's rongál, mint a' tsép,
Sorsod ki ne éánná? A' ki nem fájlalná,
Vólna merő bálvány kép.
46. Azt gondoljuk vala, Hogy elmúlt haragja
Immár a' nagy Istennek;
De ímé felhúzza Vagyon még-is karja,
Nintsen nyugalma fejünknek,
Ujabb ostort kézít, Látván, azzal semmit
Hogy nem használ e' népnek.
47. Szörnyü rettegésben, Éjjeli féltünkben
Megindítá a' felet,
Erös zivatarral És nagy harfogással
Néhól olyan rontást tett,
Emberek halála Hogy történt miatta,
Igy véztek-el élteket.
48. Még ezzel sem múlt-el Búsulása, még fel
Húzta kezét tsapásra,
Eget bézárlotta, Nagy azzályt botsáta
Egéz mi határinkra:
Hogy a' föld ne hozná, Termését ne adná
Éltünk táplálására.

49. Söt

- 10
49. Söt ez sem lön elég; Romlásunkra az Ég
Megnyittaték általa,
Hartzol már mennykövel, Tsattogó dörgéssel
Nyilait ugyan Éórtja
Mind épületeknek, Mind fok embereknek
Ízonyú romlásokra.
50. Hát még a' kö-eső, Melly miatt hegy's mező,
Nem kitsiny kárt szenvedett?
Alig győzi Éám el, Mennyi vezézeivel
Isten eddig érdeklét:
Hogy meghunnyázkodnánk, Hozzája fordul-
Lehagyván büneinket. (nánk,
51. Söt félo, e' jelek Még nagyobb vezélynék
Sengéi ne legyenek:
Vagyon még ostroma, Keményebb páltzája
Kezében az Istennek,
Mellyel megeméllén, És rontson egészén,
'S példa légy mindeneknek.
52. A' mint hozzád fogott, Hidd-el nem játéodott
'S nem kitsiny ok vitte rá,
Hogy így ostorozzon, Seprett minden módon;
Azért fokasítottá
Te rajtad tsapasít; Meglásd, ne kénkerítsd
Ezután nagyobbakra.
53. Igazán mondhatná Christus Urunk-is ma:
E' jelek Sodomában
Ha estenek volna, 'S véghez mentek volna,
Nem lett volna hijában;
Megtértenek volna, Megkerefték volna
Istent, öltözvén sákban. (meg
54. Térj-meg, Város, térj-meg, Vég romlást előzd-
Sirással, böjtöléssel,
Életedet jobbítsd, Lakosodat tisztítsd
Sanyarú fenyítéssel: Hidd-

- Hidd-el nem kegyetlen, Nem könyörületlen!
Az UR, töle nem vét-el.
55. Vedd-elő Ninivé Pédáját, melly érté
Jónás fenyegetését;
Megalázá magát, Megjobbítá útját,
Mégfíratván büneit.
És így megelőzé, Magáról elverte
Istennek ítéletét.
56. Kereftyéni névvel Hogyha ditsekedel.
Szégyen pogányt követni;
De annál vétkesebb Szégyen, 's rettenetesb,
Attól meghaladtatni:
Serkenj-fel, ne aludgy, Illy példával hogy tudgy
Te-is Istentől félni.
57. Könyörgésnek hasznát, Láthadd foganatját
Ezékias Királyban,
Kinek egykor Isten Izenvén, hogy tégyen
Rendelést ő házában:
Jelen van az idő, Halál véget vét ő
Élete folyásában.
58. Sirással keresé Istent engefzélé
Buzgó könyörgésével:
Im mit nyere véle! Isten megengede
Halálát nem hozá-el;
Söt meghozzábbítá Életét megnyújtá
Tizenöt estendővel.
59. Még amaz hitetlen, Híres istentelen
Ácháb-is ám mint jára?
Hogy meghunnyázkodék És fába öltözék,
A' Proféta Éavára;
Fejének kegyelmet Nyere, 's vezédelmet
Az UR reá nem hozá.

60. Több jeles példakból (Mellyekről félyel föl
A' Szent Irás eleget)
Vedd ezedbe magad, A' könyörgést ne hadd;
Minden bajt ez elűzhet,
Kegyelmet Istentől, 's Áldást onnét fellyül,
Bünös emberre nyerhet.
61. Ezzel Istenedet Keresd, a' ki megvert
Tégedet ilyen igen
Kérjed ö felségét, Könyörgésnek Lelkét
Adja, kivel fegéljen;
Magad' ha vizsgálod, Tsak kérni sem tudod,
Mit, mikor, 'S miként kelljen.
62. Hogy ne haragudjék, Ostorival fűnjék,
Kérjed buzgó fivedből,
Hogy kedvezzen ennek A' megmaradt résznek,
Kivándd igaz lélekből:
A' megromlott rézt-is Építse, hogy ott-is
Neve áldásék erről.
63. Mert igen hatalmas, Tárháza bö's tágas,
Sok útakon megáldhat,
Mostani romlásból, A' nagy puftaságból
Kivántt épségre hozhat:
Velem együtt azért Illy nagy jó kedvéért
Igy imádjad az Urat:

KÖNYÖRGÖ ÉNÉK.

Nota: Mikor Sénakérib a' Jerusálemet, 's a' t.

Mennynek fent Lakosa, Seregek Istene
Hozzá-tűrő, feléd, engedelmes vagy te;
Hogy a' bünösöket te hozzád térésre
Édesgeds Atyai fent Szeretetedre.

Ellen-

Ellenben haragod buzgó a' nép ellen,
Melly fok várásodra még-is térhetetlen:
Bokros ostoridat nyugtatod-meg ezen,
Mi vagyunk közelebb elég példák ebben.

Kik sem a' te édes hívogatásiddal,
Sem reánk botsátott fámos ostoriddal,
Mindenképen próbáltt dajkálkodásiddal,
Megtérni akatók nem lévénk mind azzal.

Vallást tenni kézek vagyunk vétkeinkről,
Parantsolatidnak mind megfegésekről,
Minden bünbe való bémerültségünkönk:
Méltók volnánk, hogy eltörlenél a' földről.

Jaj hát, jaj minékünk! hogy felingerlettük
Méltó haragodat ránk ugyan kizettük:
Sok rendbéli tsapást így magunkra vettünk,
De azt fájlalással ingyen sem érzettük.

Ugy fogál mi hozzánk súlyosabb ostorral,
Tsak-nem megeméztél febes tűz lángjával,
Minden ditsőségét Városunknak azzal
Porrá 's hamuvá tőd, bétöltvén azt jajjal.

Térj-meg haragodból, ne hartzolj ellenünk,
Immár légyen elég, kegyelmes Istennünk,
Illy keserű pohárt ha iratál velünk;
Sujtoló karodat már nem fenvedhetjük.

Elmúlván fomorú haragnak napjai,
Söt itéletidnek fámos eztendei,
Terjedjenek reánk kegyelmed sugári;
Örökké ne légyünk átkodnak abrakai.

Mintegy czélt kitévél minket nyilaidnak,
Rettentő példái lönk egész világnak,
Melly moit romlására így kézült magának:
Mind ez jele talám Itélet napjának.

ültet-

14
ültetél idegen Nemzetet nyakunkra,
Kötven terhet igen súlyost hátainkra,
Életünk elalélt, lenyomál a' porba:
Jaj már finte hafunk a' földhöz ragada!
Nyújtsd-ki jobb kezedet, végy-fel a' romlásból
Emlekezzél Uram régi irgalmadról,
Ments-ki ránk áradott nyomorúságinkból,
Könyhúllatásinkat töröld-el orczánról;
Földünk békeféségét lássa már valaha!
Hogy hányódásitól nyughafsék ez Haza:
Ujítsd napjainkat, mint régenten vala;
Hála-adó népnek zengedezzen fava!

Módot nem akarunk fábni, Uram néked;
Tudjuk, mindenüvé elhat erős kezéd,
Mennyen földön, a' mit akarék, megmíveled,
Egy földdal, valamit kérünk, megteheted.

Egyfzersmind de taníts minket útaidra:
Hozzánk ragadt a' bün; Lelked munkájára
Szükségünk vagyon, és fzent ajándékira,
Termézetünk veszett; hát ne hagyj magunkra.

Igy lézen életünk kellemetes néked,
Minden dolgainkat ha magad vezérled:
Mig e' földön élünk, járjunk hát te veled,
Végre lelkeinket Országodba vigyed.

A M E N !

15
LELKI HARCZ.

Avagy:

**Olly Halotti Prédikációs rövid
T A N I T A S,**
Mellyben a' Keresztyén Léleknek
Ellenségeivel való kemény tusakodása,
erre való fegyverei, baj- viadallyának
módogya, és végre minden Ellenkező-
in vehetendő igaz győzedelme,
szem eleibe adatik.

*Mellyes Sáros-Patakon, 1656 estendőben
prédikálott*

W E R Ö C Z I F E R E N C Z.

*Mostan pedig újjobban, némelly kegyes Lel-
kek kívánságára ki-nyomtatott*

K O L O S V A R A T T,

VERES-EGYHAZI ISTVAN. 1691.

LELKI HARCZ.

T E X T U S.

Jelen. 2. vers II.

A' ki győzedelmes leszén, semmiképpen meg nem sértetik a' második hatalmúl.

EZ Világi hatalmas Fejedelmek, Urak, Királyok, többi között három helyeket tartanak. Edgyik, örömnök és nyúgodalomnak helye; minéműek a' fényes paloták, kikben esnek, isnek; és az ágyas-házak, kikben szabadon nyúgodnak. Másik, a' firalomnak és bánkodásnak helye; minéműek a' tömlőczők, fogházak, kalitkák, kikben a' gonosztévő emberek nyomorognak. Harmadik, a' gyakorlásnak helye; minéműek a' sík-mezők, hol a' vitézek öklelésekkor tanulnak, és szüntelen ellenfelekkel harczolnak. A' mennyei Felséges Királynakis három helyei vannak. Edgyik, az örökké-való örömnök helye; minémű a' Mennyorlág, kirúl Idvezitő Urunk azt mondá: *Mondom néktek, hogy sokan Mát. 8. el-jönek Napkeletrül és Napnyugatrül, a' kik le- vers 11. telepednek Abrahámmal, Isákkal, és Jákóbbal a' Mennyorlágban. Ismét: Ne somorkodjatok; az én Atyámnak házában sok lakó hajlékok vannak. Ismét: Atyám, azt akarom, hogy a' kiket énnekem adtál, ott légyenek ök-ü az bol én vagyok; badd lássák az én dicsőségemet. Másik hely,*

Ján. 14. és 17.
A 2 az örök-

Máth. 22.
§. 13.

az örökké-való siralomnak helye; minémű' fetét Pokol, kit Idvezitőnk külső szeretéségnek nevez, az hol vagyon sírás, és fogoknak csikorgatása. Az harmadik, bizonyos idő szerint való gyakorlátnak helye; minémű e' világ, melyben két nagy féles Zászlót töttek-ki. Egygyik, a' Christuloak vérrel festett veres Zászlója, melly alatt az Isten szolgálai vitézkednek. Másik, az ördögnek Pokol színű fekete Zászlója, ki alatt az hitetlenek harcolnak a' bűnöknek sok-féle fegyvereivel. Micsodák légyenek mind az három helyen, ihon egy egy szóval elő-mútattya Christus Urunk ez igékben mennyei szózat által, mikor azt mondgya: *A' ki győzedelmes léssen, &c.* Három helyekről szólánk. Három dolog vagyon itt-is: Egygyik, *Victoria*, az Híveknek győzedelme; mert azt mondgya: *Qui vicerit; A' ki győzedelmeskedik; Ez a' világban vagyon.* Másik: *Mors secunda*; az istenteleneknek második halálak; Ez a' Pokolban vagyon. Harmadik: *Securitas*; az híveknek szabados bátorsága. Mert azt mondgya: *Non ledetur; Meg nem sértetik; Ez, a' mennyországban vagyon és léssen.* En hogy szómat rövidítsem, ottan az háromból csak kettőt csinálak, s' azt kérdem:

I. Kicsoda a' ki bődögül hal-meg?

Qui vicerit: A' ki győzedelmes léssen.

II. Micsoda követi a' bődög halált?

Noquaquā ledetur, &c. Semmiképpen meg nem sértetik; s' a' t.

AZ

Kicsoda a' ki bődögül hal-meg? Talám a' kik mindennap bibor és bársonyban járnak? Nem: Mert azok közzül sokan Pokolból kiáltanak ama' fényes öltözetű Epulóval. Luk. 16.

Kicsoda a' ki bődögül hal-meg? Talám a' kiknek sok estendőkre való el-tött javai vannak? Kik ezzel bizlallyák nyomorultt lelkeket: *En lelkem! egyél, igyál, nyugodgyál?* Nem ezek: Mert efféléknek lelkeket meg-kéri a' Sátán. Luk. 12. §. 19-és 20.

Kicsoda a' ki bődögül hal-meg? Talám mind azok, kik a' Christust utallyák? Nem mind azok: Mert nem minden, a' ki azt mondgya a' Christusnak, *URAM, URAM, mégyen-bé a' menyeknek országába.* Hát kicsoda a' ki bődögül hal-meg? *Qui vicerit*; azt mondgya Idvezitőnk: *A' ki*, ugy mond, *győzedelmes léssen.* Az honnét igen direkté, igyoneffen és helycffen kijő imez közönséges

TANUSÁG:

A' ki bődögül kíván meg-balni; annak, életében, sok ellenségekkel kell meg-harczolni; s' még penig azokat meg-is kell győzni.

Rakva e' Tanúságokra való erős bizonyságokkal a' Szent írás; En csak kettőt említek: mert két tanúk szájában meg-áll az igazság. Szent Pál a' Córinthusbélieknek így ír erről: *Avagy nem tudgyátok-é, ugy mond, hogy a' kik a' czélban futnak, jóllehet minnyájan futnak; de csak edgy véssi-el a' jutalmat. Ugy fussatok, hogy a' jutalmat el-vehesétek.* Odább mégyen, s' azt mond- Luk. 9. §. 24.

A 3

mond-

mondgya: *En azért úgy futok, mint nem bizonytalanra: úgy harczolok, mint nem hiában vágván az eget.* Holott azt halljuk, hogy, sokan futnak mennyország felé; de csak azok érik-el, a' kik végig futnak. Sokan harczolnak; de csak az eget vágják, csak árnyékkal vagdalkoznak: az-az, ha mit az idvetség dolgában jól kezdettenek-is; e' világiakkal ottan-ottan el-bontják, és minden munkájukat haszontalanná téstik. Ezen Apostol másutt ismét a' Timotheusnak azt írja: *Ha színtén tufakodik-ü, úgy mond, valaki; de meg nem koronáztatik, hanemha igazán tufakodik: az-az, hanemha tufakodásban végig meg-maradván, ellenfejin győzedelmes létsen.*

a. Tim.
a. 2. 5.

Mi okáért kellesek pedig a' bódogúl meghalni igyekező embernek ellenféjével tufakodni, és azokon győzedelmet venni; meg tetsik, a' többi között, imez következendő bizonyos okokból.

I. OKA: Mert azt, hogy tufakodunk helyen, fogadásunk tartya.

Meg- esküszünk még keresztségünkben az imádandó teljes Szent Háromság edgy Istennek méltóságos nagy nevére; és ugyan akkor, a' mennyei Isten, és a' bent Angyalok előtt kezefeket-is állatunk, ugymint, keresit atyáinkat s' anyáinkat; hogy mi, életünk fogytáig, a' Király Christusnak fel-emelt Zászlója alatt akarunk minden erőnkel vitézkedni, és az ő hűségében alhatatosan végig megmaradni. Mert, szerel-

fzerelmefim, vallyon s' mit tében a' mi Keresztyén nevünk? Nem egyebet bizonyára, hanem hogy mindnyájan Christus vitézivé lőtünk; és magunkat az ő bent szolgálattýára köteleztük. Mire képeft mondasunk penig Christus vitézinek; én ennek, többi között, három okait látom. (1) *Ratione Conscriptioñi*: a' bé-iratáfra nézve. Mert miképpen a' vitézek jó-eleve bé-iratnak az ő Kapitányoknak Zászlójok alá; és így, a' több felekezet között ki-választatnak: Ekképpen a' mennyei Ur minket, kik immár ő hivei vagyunk, jó-eleve, az-az, még örök időknak előtte ki-választott a' meg-vettetteknek gyülekezetekből: és bizonyos időknak a' mi anyáinknak méhekből e' világra juttatván, bé-is irt bennünket a' mi egygyetlen edgy igaz Lelki Hadnagyunknak az Ur Jéhus Christusnak vérrel festett Zászlója alá; ki-nek erős bizonyossága a' mi Keresztségünk: melly semmi nem egyéb, azt mondgya szent Péter, hanem, *Stipulatio bonæ Conscientiæ apud Deum*: a' mi jó Lelki-isméretünknek mint-egy kéz bé-adása az Istennél. Errül a' bé-iratáfról, errül a' mi el-választatásunkról emlékezik nagy hála-adással a' bent Pál Apostol, mikor azt mondgya: *Aldott légyen, úgy mond, az Isten, a' mi Urunk Jéhus Christusnak Attya, ki meg-áldott minket minden lelki áldásokkal mennyégben a' Christusban; miképpen el-választott minket ő benne, minek előtte e' világnak fundámentomi fel-vestetésének: hogy lennénk az ő tekinteti előtt bentek és*

1. Pét. 3.

Rph. 1.
2. 3. 4.

fegyhetetlenek a' szeretet által. Sőt ugyan ómagais így áll effelől az Isten az Elfaiánál, mondván: *Ne fély én sólgám Jákób, ne fély én szerelmém, kit én választottam.* (2.) Mondatunk Christus vitézinek, *Ratione Experientia*, a' próbálásra nézve. Mert miképpen nem elég az, hogy csak bé-irásék valaki a' Zászló alá; hanem próbálni-is kell, vinni-is kell, ha vitéznek akar hivattatni: mivel a' *Vitéz* annyit télsen, miot, *Vit ez*; Es ha nem vitt, nem-is vitéz: Így minékünk-is nem elég, hogy csak bé-irásuk magukat a' Christusnak Zászlója alá, és csak fel-vegyük az hó pénzt, az Istennek lelki s' testi jó-tétményit; hanem vinnünk is kell mind azoekal az ellenfegekkel, kik a' mi Istenünk ellen tufakodnak. Erte inti szent Pál az

1 Tim. 6. *És lelki kedves fiát a' Timotheust: Te pedig,*
 1. Tim. 6. *úgy mond, Istennek embere, az igaz bit által való nemes harczot harczold meg, ragaszkodván az örök élethez, melyre hivattattál is, és nemes válas-tétellet sok bizonyságok előtt vallást-ú törtél.*

(3.) Hogy immár többet né említsek: Mondatunk Christus vitézinek, *Ratione Perseverantia*; a' végiglen való meg-maradásra nézve. Mert miképpen a' jó vitéz emberhez nem illik az, hogy egyszer, kétszer próbállyon, és az után hátra állyon: Így mi hozzánk lelki vitézekhez nem illik az, hogy csak ideig tufakodgyunk a' mi lelki ellenséginkek; hanem a' kívántatik, hogy a' tufakodásban álbatarosffak légyünk,

gyünk, és abban végig meg-is álllyunk. A' *ki- Jelen. 2.*
nek füle vagyon az ballásra, balya-meg, mit mond 1. 17.
 erre a' Sz. Lélek: *A' győzedelmefnek, úgy mond, ennis adok amaz el-rejzett Máxnában.* Ugyan ott, a' mi Királyunk az Ur Christus, ismét azt mondgya: *A' ki diadalmas létszen, mindennkel birni fog; én annak Istene létsék; ó pedig én siam létszen.*

II. OKA: Miért kellefésék a' bódogúl meghalni igyekező embernek telles életével tufakodni, és minden lelki ellenségén diadalmat venni, ez légyen: Mert miholt a' Christusnak czimerét az Evangéliomi igaz tudományt lelkünkre fel-vöttük: miholt a' keresztyéni igaz vallást követni kezdtünk: miholt a' mi Istenünknek seregében esküdtünk; Ottan mindgyárt a' Pokolnak ajtai meg-nyiltak; és a' mi idvességünket somjuhozó lelki ellenségink ellenünk táborba állván, meg-engestelhetetlenképpen a' mi veszedelműnkre igyekezni kezdték; hogy, avagy ismét el-izakassanak a' mi Istenünkűl, és a' magok szolgálattára kötelezzenek; avagy tellességgel röggé, porrá tegyenek, és el-vesseffenek. Kell-é példa! Abeltsenki nem bántra, míg az Isten szolgálattára, Teremt.
 nem adá magát; De miholt kedves áldozattal 4.
 kezdé áldozni az Urnak, ottan mindgyárt rajta lón a' Sátán, fel-indítá a' Caint, és megöleté vele ötet. Moyses nagy világi gyönyörűség-
 Ki-jöv. 2.
 ben élé mind addig, míg a' Pharahó Király leányának fiának hivattaték; De miholt az Isten-
 népéhez adá magát, ottan mindgyárt rajta lón
 a' Sá-

a' Sátán, és fel-indítá Pharahót, hogy halálra keresné őtet. Az Izrael népe, valamедdig az Egyiptomi bálvány istennek szolgál, békefegyben űlt a' fazék húfok mellett, és szabadosan élte a' földnek gyümölcsét; De mielt az igaz Isteni szolgálatra kezdte igyekezni, ottan mindgyárt rajta lón a' Sátán, és fel-indítá a' Királyt, hogy szokatlan erős szolgáltatással kegyetlenkednék rajtok. Szens Pál, ki az előtt Saulus vala, míg ellensége lón a' Christusnak, míg űldözé az Isten hibeit, nem véte neki semmit a' lelki ellenfeg; De mielt meg-tére, mielt az Evangyéliomi tudományt hirdetni kezdé, ottan mindgyárt rajta lón a' Sátán, és fel-indítá az irigységnek álnok fiát a' Sidókat, hogy őtet igaz vallásáért néha megostoroznák, néha meg-seprűznék, néha tömlőczre vetnék, néha meg-kőveznék, néha edgy s' néha másfele kizással veszténék s' sűllyeszténék. Sőt ezekkel sem elégedvén a' gonosz őrdög, angyalit reá bocsátotta, testét hegyes ősztonnel ősztondztette, és őtet arczul csapdostatta, verette: az-az, (a' mint én ezt magyarázom,) mind testi s' mind lelki keserves kifirtetekkel faggatta őtet, mellyek az hegyes ősztonnel és az arczul csapdosánál-is nehezebben estenek. De mit szöllok a' Szentekrűl? Mit emlekezem a' bűnös emberekrűl? Nem nagy csuda, hogy a' Sátán ezeket a' gyenge edényeket meg-kifirtette; hanem az a' nagy csuda, az a' caudáknak caudája, hogy ez a' semtelen kifirtó, ez az orczátlan

2. Cor.
II. 65. 12.

czátlan őrdög, még magának sem kedvezete semmit ldvezítő Urunknak, ezt-is megpróbálta, ezt-is meg-kifirtette. Mert mielt Urunk is meg-kerefztelkedék, mielt az Evangyéliomnak prédikálásához kezdé magát kékíteni, ottan mindgyárt rajta lón a' Sátán, egygyik helyrűl a' másikra hurezolá, a' pusbábul a' templomra, a' templomrűl a' magas hegynek tejejére vivé: Először kétségben eűsre, Istentűl való el-szakadáfra kifirtette az éhséggel: Az után maga kifirtésére kinszergeté az Istennek igiretivel: Végre bálványozásra, a' maga imádására ősztondözé, e' világi dicsőségnak mutogatásával. Oh semtelen, vakmerő, álnok, csalárd őrdög! hany fejed, s' hogy mérted megpróbálni, hogy Teremtőd kifirtened e' rettenetes vétkeekkel? De oh inkább, oh minden békefegynek drága tüköre! Oh minden irgalmaságnak ki-forró kűt-feje Ur Jésus Christus! ki mind ezeket a' szörnyű kifirteteket őrdömet fel-vőtted; csak hogy minket a' kétségbe eűsűl, a' módatlan bizakodástul, és az őrdögnek kemény szolgálattjátul meg-menthetnél.

Summa: Azon vannak a' mi lelkűnk ellenfegei, hogy, vagy edgy, vagy más úton meg-ejtsenek: és a' bűnnek köteleivel, mint megannyi rab-sijackal, bennűnket megkötözvén, a' pokolnak tömlőczére vigyenek.

I. HASZNA: Jaj azért a' testi bátorságban-élő embereknek, kik csak az űres hívelyeit vűsűlik a' lelki fegyvereknek, csak a' pusbá nevént hor-

hordozzák a' lelki vitézfének! Mintha semmi ellenfének ingyen sem volna, nagy bátran mind két fülökre s' szemekre egyaránt alubnak: egész életeknek jobb részét a' setétségnek cselekedetiben töltik: tobzódásokban, rétségfégekben, ágyas-bázbéli bujálkodásokban, és minden mértékletlenfégekben élven, csak a' testet táplállyák az ó kívánságiban: és ezeknek, seginy lelkekre, igen kicsiny, avagy tellyesféggel semmi gondgyok niacsén. Moyses mikor alá hozá az Urnak Törvényes tábláit a' sinai hegyrül, és a' táborhoz közelite, nagy kiáltást hall; de nem győzedelmefeknek, sem nem meg-győzetetteknek kiáltását; hanem, éneklésnek, sipolálnak zengő fáját: Mert az egész Izrael népe, a' jó lakás után, az arany borju előtt nagy vígan tánczol vala, mintha semmi ellenfé elötök nem volna. Istennek embere oh te szent Moyses! vallyon s' ha mostan le-jöhetnél a' Sinai hegyrül, ha mostan az Izraelnek táborához, a' kerelstyénségnek palástyában járó emberekhez közelitenél, micsoda kiáltást hallanál? bizony azt itélem, nem viadalhoz illendő kiáltásokat sok helyen: nem győzedelmefeknek, sem nem meg-győzetetteknek kiáltásokat sok helyen; hanem, sipolóknak, tánczolóknak, és minden testi bátorságban élőknek szavait hallhatnád sok helyen. Mint a' bő vizeknek folyási, ugy áradtak a' könyhullatások, ugy bármaztak a' keserves siránkozások Dávid Királynak szemeibül, midön látta, hogy az emberek

Rom. 13. 7. 12, 13.

Kijöv. 32.

Sólt. 119. 7. 136.

meg-

meg nem őrzik az Istennek parancsolatryát. Oh Istennek sine serint való embere Dávid Király! s' hát ha most látnád az embereknek bátorságát? s' hát ha most tudnád, melly kicsiny bõcsi vagyon az Isten törvényének e' földön, mit nem tselekednél? Mert mindnyájan kívánnak ugyan az igazaknak halálával meg-halni, Száml. mint a' Bálám Próphéta; De nem akarják az igazaknak életet követni. Sokan mondgyák: Vallyon s' kicsoda mivelheti azt, hogy valaha jótláflunk? de kevesfen keressik az Ur orczájának világát. Sokan kívánnák az életet, sokan akarnak látni jó napokat; de nem tiltyák meg nyelveket a' gonofztul, és az ó ajakokat, hogy ne szóllyanak áltoktságot. Nem távoznak-el a' gonofzástul, hogy cselekednének jót: nem keressik a' békefséget, hogy követnék azt. Sokan kívánnák a' coronát; de kevesfen akarnak futni a' czielban; mindnyájan kívánnák a' győzedelmet; de nem akarnak harczolni. Edgy szóval: Edgy teje állat-is szereti az halat; de restelli az halászatot. Harczolyatok tebát: wert külömben győzedelmefek nem lehettek. Tufakodgyatok tebát: wert külömben a' coronát el nem vehetitek. ELLENVETES: De miért tufakodnám? Istennek hálá, nekem az órdógtül semmi bántádom, semmi kifirtetem nincsen: holott olly erős hitet, olly jó lelki isméreret adott énnékem az Isten, hogy a' Sátán kifirtetinek ereje én rajtam nem lehet. Mert ha külömben volna; kétség nélkül

1. Pét. 25. 7. 10, 11.

nélkül

nélkül valaha meg-érzeném, és elfembe venném. De én soha nem érzek affélet: sőt azt sem tudom, micsoda a' Sátán kifirteti. Csudálomis inkább, hogy némely embert annyira farkal és ostromol az ördög. Ugy itélem, hogy afféle ember, alattomban-való nagy gonofságot cselekedett, s-a' miatt furdallya a' lelki-isméret.

FELELET: Oh szegéay nyavalyás ember, a' ki így biztatod temagadat! Bezzeg bődögtalan ember vagy; ha soha a' Sátánnak kifirtetit nem érzetted; annál inkább, ha azt sem tudod, micsoda légyen a' kifirtet. Nem tudod-e mit mond az Istennek Lelke a' szent Ja-

Jak. 1. kab által? *Bődög ember, úgy mond, a' ki kifirtetet szenyved: mert, minekutánna meg-próbáltatik, el-vészti az életnek koronáját, melyet igére az Ur az ötet szeretőknek.* Hát te nem vagy bődög? Hát te nem vészted-el az életnek koronáját, ha azt sem tudod micsoda a' kifirtet? Mert, nem volt soha, nincsen, és soha nem-is léfzen az újjá-születtetett emberek között csak edgyis olly, ki a' Sátánnak valamely kifirtetit nem szenyvedte volna; ha egyéb aránt nem-is, avagy csak a' test által. Hallhatsz mit mond

Gal. 5. erről szent Pál! *A' test, úgy mond, a' lélek ellen törekedik, a' lélek pedig a' test ellen; ezek egymással ellenkeznek, hogy az okat ne cselekedhesse-tek a' melyeket akartok.* Sőt ezen Szent ember, minek utánna újjá-születtetett volna, maga fölöl nagy panaszokkal azt mondgya: *Látok* ugj

ugy mond, *más törvényt az én tagaimban, mely Róm. 7. ellenkezik az én elmémnek törvényével, és engem N. 23. ugyan rabúl ad a' bűnnek törvényének, mely az én tagaimban vagyon.* Melly miatt nagy keferveffen kiált, és így remékedik: *Oh én szegény nyavalyás ember! Kicsoda szabadis-meg engemet ez halálnak testébül? Látod-e minémü keferveffen érzette izent Pál, újjá-született ember lévén, a' testnek a' lélekekkel való nagy tusakodását; melly semmi nem egyéb, hanem a' Sátánnak seminémü kifirteti; mert a' test az ördögnek igen nagy eszköze ebben, mint ide alább meg-értyük.* Valaki azért ezt a' lelki tusakodást ottan-ottan nem érzed, tudd-meg bizonynyal, hogy sokkal nyomorultabbúl vagyon dolgod, hogy sem azoknak, kiket te bődögtalanoknak alitalz az ő kifirtetekben. A' melly lebre reá esik a' fene, először azt érzeketlené téfzi; az után, lassan-lassan az egész tagot (hanemha hamarvaló orvofsággal értetik) el-futtya, és a' testtül el-szakasfya. A' te lelkedben fene, az-az, olly halalos testi bátorság vagyon, melly miatt nem érezheted azt a' lelki tusakodást; és így, *Tunc maxime impugnaris, cum te impugnari nescis;* A' mint Hyeronimus mondotta: *Akkor ostromoltatol te leg-erősebben, mikor az ostromot nem vészed eszedben.* Ugyan-is, akkor leg-vefedelmesebb az ellenség, mikor nem vésztük eszünkben annak közel voltát: mert, *Tela praevisa minus feriunt:* Az elől meg-látott nyilak, nem annyira mérges nyilak.

Tudd.

Tudd-meg azért, hogy à te békéséged, mellyel dicsekedel, nem az hitnek erejéből, hanem csak a' testi bátorságbul származott, a' melly téged illy érzéketlenné tótt a' lelkiekben. Továbbá, annak se örülly igen sokat, ha téged a' Sátán ugyan soha nem ostromol: mert,

Luk. 11. *Dam fortis armatus, &c.* Mikor az erős vitéz, az-az, a' Sátán őriz az ő palotáját; békéségekben vannak, tudniillik az ördöggel, mind azok, valakikkel ő bir. Mert nem azokat szokta vádolni, a' kik övéi; hanem,

Jelen. 12. *Accusator fratrum, &c.* a' mi atyánkfiainak a' Christus vitézinek vádolója ő: Azokat igyekezi éjjel s'napal bé-vádolni az Istennek. *Eos enim pulsare negligit, quos quieto jure possidere sentit; à mint Gregorius mondotta: Annak ördög nem zérgeti ajtaját, a' kit úgy bir, mint ő maga sajáttyát.* Soha a' Sátán, kőröm szakadás nélkül, nem engedi másnak az övét. Ha azért tusakodást soha nem érzettél; ha az ördöggel békéséges voltál s' vagy: tudd-meg, jaj bizonynal tudd-meg, hogy még az ördögé vagy! Mikor a' rab a' tömlöczben vagyon: mikor keze, lába, dereka, erős lánczokkal, csincséreckel, és kalodákkal kötözve vagyon; akkor bátran aluszik a' Tömlöcz-tartó: mert senkitül sem félti rabját. De ha a' rab el-szalad a' lánczrul; ha kiállta magát a' tömlöczből: akkor fel-serken az őrző, utánna ered el-szalatt rabjának, megűzi, és el-érvén avagy vízszá vizzi, avagy ha bir véle meg-öli. Nem csuda, hogy sok ember-

ber ellen nem harczol a' Sátán: Mert a' megszokott bűnöknek köteleivel, à gonofzságnak lánczaival őket meg-kötözven, à lelki vakágnak nehéz kalodájába veti, és az ő birtokának tömlöczében tartya. De, ha mikor efféle ember, az Isten igéje hallásának ereje által, ki kezd a' Sátán tömlöczéből szabadulni; ha mikor el-akarja a' bűnöknek lánczait szaggatni, és az ördögöt el-akarja hagyni: egyátallyában csak lehetetlen dolog, hogy à Sátán akkor fel ne serkenyen, és az illyetén emberrel ne tusakodgyék; hogy, avagy vízszá vigye őtet; mint Pharabó akarja vala az Izraeliták at ismét à ma-Kijöv. 14. ga szolgálatyára; vagy pedig elveszesse, hogy ha ellene nem álland à lelki vitézséggel.

II. HASZNA: Igen meg-lássa azért minden ember, miképpen adgya magát a' Christusnak Záfzlója alá; igen meg-lássa, miképpen veszfizel a' földöt, az Istennek jótéteményit; igen meg-lássa, miképpen jö-ki az ördögnek szövevényes pusztájáru à Christusnak fényes mezéjére: Mert noha könnyű iga, de azért ugyan iga a' Christusnak vallása és tudománya. Itt pedig veszfizég heverő ökörrel nem szántanak hódat; Mert, *Qui non laborat, non manducet:* 2. Theff. A' ki nem munkálkodik, à ki nem vitézkedik, 3. 1. 10. annak még csak enni sem adnak a' Christus táborában. Ide valo a' bölcs Sirák tanátsa: *Fili, accedens ad servitutem Dei, &c.* Fiam, ha az Istennek szolgálatyára akarod magadat adni, készítsd hozzá lelkedet a' kifizetethez, Ide való

32
 Augst. Agoston Doctornak-is ama' szép mondása: *Pro-
 so. Solt. ra nostra, in hac peregrinatione, non potest esse sine
 tentatione: quia profectus noster, fit per tenta-
 tionem nostram; nec potest quis coronari, nisi vi-
 cerit; nec potest vincere, nisi certaverit: A' mi
 életünk, míg e' világban bujdosunk, nem lehet
 kifirtet nélkül: mert a' mi jobban való öregbe-
 désünk, lében a' mi kifirtetünk által; nem-is
 koronázathatik meg valaki, hanemha győze-
 delmes lében; győzedelmes pedig nem lehet,
 hanemha tufakodik. Nem tréfa tehát a' keresz-
 tyénség; nem ímmel ámmal jár az idvesség.
 Bizony nem lehet mindenkor lágy párnán-
 nyugtok; nem lehet mindenkor csendes álla-
 pattyok a' Christus vitézinek: mert a' Christus
 Zászlóján, mind két felől, tövisből kötött koronás
 Czimer nagyon, ilyen *subscriptio*val: *Sub
 capite spinoso, non decent esse membra delicata: A'
 tövissel koronázott főhöz, nem illenek a' ked-
 vén tartott kinyes tagok.**

Valakik azért a' Christusnak igaz vitézi va-
 gyunk, valakik meghalni bódogul kívánunk,
 légyünk hasonlók az ő ábrázattyához. Ve-
 gyükfel az ő czimerét: kövessük életének pél-
 dáját, melyet hagyott misékünk. S' micso-
 da a' Christus ábrázattya? Vitézség. Micso-
 da az ő czimere? Harcz, Tufakodás. Micso-
 da az ő életének példája? Kérd-meg ő-magát,
 s' meg-mondgya: *A' rókáknak barlangjok, a'
 madaraknak fészkek nagyon; de az ember Fiának
 annyi nyugodalmas helye nincsen, hol fejét lehajtsa.*

De

33
 De hogy ugyan valójában értsük, miben-
 álljon a' lelki vitézség; jer nyúllyunk bőveb-
 ben tanuló dolgunkhoz, és vizsgáljuk, hán-
 nyuk vésűk, tudakozzuk jól meg imez követ-
 kezendő három kérdéseket:

- I. Kicsodák azok az ellenségek, kikkel mi-
 nélkünk harczolnunk kell?
- II. Micsodák a' fegyverek, mellyekkel ellen-
 séginken győzedelmet vennünk kell?
- III. Mitsoda a' mód az hadi mesterség, mel-
 lyet a' tufakodásban követnünk kell?

A' ki berentséllen akar hadakozni, hartzol-
 ni, imez három dolgot igen meg-fokta
 gondolni: 1. Az ellenségnek számos vóltát,
 2. Annak erejét. 3. Hadi okosságát. Mert ha
 az ellenség kevés, nem annyira felelmes. De
 légyen bár fok, hogy ha nem erős, még sem
 annyira felelmes. De ámbár erős légyen-is; ha
 nem okos; ha az hadakozáshoz nem fokott;
 hogy ha harczoláshoz való *stratagemái*, hadi ra-
 valsz találmányi, mesterfegi nincsenek; ugyan
 még sem annyira felelmes. De, hogy ha az el-
 lenség nem kevés, hanem fok; hogy ha nem
 csak fok, hanem erős-is; hogy ha nem csak
 erős, hanem az hadakozásban tudós, mester-
 seges-is: bezzeg nagyon mitül tartanunk, va-
 gyon mitül félünk.

Szerelmesim az Urban, a' mi beginy lelke-
 inknek ellenségi, (mert a' testi ellenségekről
 mostan hogy bállyak, nintsen bándékomban:)
 kik a' mi határinkat dullyák: lelkünk örök se-
 gét,

gét, örök életünkét, feltátott torockal áhítoz-
va éhezik, somjubozzák: vajki lokan vannak,
vajki erőflek, és az hadakozásbanis vajki okof-
sak, tanúlttak, régi látott-hallottak. Első és
Első el-
lenség.
első fő ellenfeje lelkünknek a Sátán: ki mennyi
számos magával légyen, melly erős, hatalmas,
és a' meg-csalásban melly ezer mester légyen,
kőnyű meg-értendünk a' Szent irási históriák-
bul. Meg-számlálhatatlan tömény ezernyi
fok ezer Angyalok vannak az égben, kik ud-
varlanak naponként az örökké-való Istennek;
Dan. 7. a' mint írja Daniel Próféta. Ezenképpen meg-
v. 10. számlálhatatlan tömény fok ezernyi-ezer ördö-
gök vannak pokolban, kik őszve eskütek az
emberi nemzetnek veszedelmére. *Mert látom*
Luc. 10. v. 18. *vala, ugymond Idvezitőnk, a' Sátánt le-bulla-
ni, mint a' sebes villámást, az égből. E' tisztá-
lag lelkek közzül némelyik csak egyedül ke-
rűli az embert: mint az erős ordító oroflán-,
keresvén prédát, a' kit bé-nyelleyen. Némel-
lyik heted-magával ostromollya; még pedig,
kik közzül edgyik a' másiknál gonosabb, és
ártalmasabb. Némelyik, végezetre egész le-
Márk 5. gioval foglallya el az embert: mint a' Sátánnak
v. 9. maga nyelve vallása tartya: *legio* úgy mond, *az-
én nevem, mivelhogy sokan vagyunk. Edgy le-
gióban, (ha a' Gellius számlálása igaz,) Centu-
ria sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem:*
az-az, Leg-alább, tíz-ezer válogatott gyalog
és lovas vitézek voltanak. Ha azért ennyi bá-
mú ördög egy fegyveretlen nyomorult embert
meg-*

környékez, vallyon s' nem lehet-e annak felel-
me? Niacs-e vallyon annak számos ellensége?
Bizony igen-is vagyon. De ámbár sok volna
az ellenség, csak erős ne volna! Mert az el-
lenségnek nem számos voltát, hanem hatalmát
tekintyűk. Az ördögök pedig, hidgyétek-el,
olly nagy magában az ő ereje, hogy; ha őtet
az Isten zabolából nem iratná; hogy ha, mint
a' dűhös ebet, lánczon nem tartaná; hanem,
szabadon bocsátaná: csak igen hamar az egész
emberi Nemzetséget, és minnyájan bennün-
ket, rőggé, porrá, semmivé tehetne. Mert,
tűzet hozhat-le az égből: melly minket, mar-
Jób. 1. 16.
hánkal edgyütt, meg eméltene. Forgósele-
Jób. 1. 10.
ket támaszthat, melly házunkat reánk roncsa.
Jób. 1. 7.
A' külső ellenségeket reánk támaszthatya: kik
15. 17.
minden javainkban sákmánt, prédát vesznek.
Szélveszeket, szertelen háborukat indíthat a'
tengeren: mellyeckel a' tornyos nagy gályákat
el-borítsa. Innét vagyon, hogy néha hason-
Jób. 14.
littya őtet az Irás, ama' rettenetes Leviathán-
v. 9.
tengeri nagy Czethalhoz: kinek még csak te-
1. Pét. 5.
kinatetire-is le-esik az ember. Néha, az éhen
v. 8.
sívó orofzlánhoz, ki ordítva keresi prédáját.
Néha, végezetre, ama' két fejú és tíz sarvú ver-
henyős Sárkányhoz: kinek ereje olly nagy
vala, hogy az égnek minden tsillagainak har-
mad részét, edgy farka csavarításával utánna-
voná, és azokat a' földre le-verte; A' kik pedig
előtte el-futának, halálos méregnek zavaros
Jelen. 12.
vizét okádá utánok: az-az, bámtalan foka-

kat azok közzül, kik a' keresztényeni vallásnak kulsó sényével, e' világ előtt, mint à csillagok, tündöklének vala; a' Sátán el-csábítá, magután voná; és a' mennyországoknak keskeny öfvenyerül, a' pokolnak széles útára taszítá. Az hivek ellen pedig, kik enaek farkára nem ragadának, minden veszedelmet, üldözést, kergetést indíta. Ki volna annak-okáért, nosza ki volna, a' ki ennek a' lelki ellenségnek erejéről elméfen gondolkodván, harczhoz nem készülne? Ki volna, à ki ez ellen való lelki fegyvereket nem szerzene? Mert, kicsoda amaz erős vitéz, ki hatalmasson őrzi az ő palotáját? A' Sátán. Kicsoda ama lélek vestő gyilkos? A' Sátán. Kicsoda a' mi atyánkfainak vádolója? A' Sátán. Kicsoda az istenteleneknek, és az elfordult világtalan világnak Fejedelme? A' Sátán. Kicsoda a' kinek kezében vagyon az halálnak birodalma? Nem egyéb, hanem a' Sátán.

Talám azt mondod ember: Ambár erőslégyen az ördög, csak énnékem bántáomra ne igyekezzék! Oh hogy nem igyekezik! bizony igen-is igyekezik: mert meg-esküött ellenség. Soha nem nyugovék, mig Adámot farkából ki nem veté: mig Noét meg nem részegíté: mig Lóthot fertelmekégben, Abrahámot gyarló felelemben, Jóbot békételenségben, Dávidot paráznaságnak és gyilkoságnak vétkében nem ejté. Es, ki győzné elő-fámlálni azokat az halálos sebeket, mellyeket ez a' kegyetlen ellen-

Ján. 3. 4.
Jelen. 12.
Ján. 12.
Sid. 2. 14.

Teremt.
3. r.
8. r.
19. r.
22. r.
Jób. 3.
2. Sam.
12.

ellenség egyszer-is, másbor-is ejtett sokaknak lelkén? Tudta ezt az Ur, hogy utolsó veszedelmünkre igyekezik minékünk az ördög; ez az oka, hogy még Paradicsomban ő-maga megkiáltá: *Inimicitia*, &c. Hogy, ellenkezések lésnek mi közdöttünk, és az ördög közdött: mellyel akart ébresteni minket az Isten a' lelki vigyázásra. Mert, (hogy immár ennek az ellenségnek mesterséges ravafságirul-is rövid bőval emlékezzünk:) ott-is kél a' Sátán, az hol nem vetik: ott-is kifirt, az hol ingyen sem vél-néd. Nincs embernek olly bődög vagy bődög-talan állapottya; olly jó híre, neve, avagy gyalázattya; olly segénysége, avagy gazdagsága; olly betegsége, avagy egésége, melyben ötet ezerképpen ez a' bajnok nem ostromlá. A' Királyokat és Nagy-rendeket el-hiteti, hogy ők ki-vétettek a' törvénynek kötelelsége alól, és senki meg nem bünterheti őket.

Innét vagyon, hogy azzal a' szabadságnak sinével, némelleyeket kegyetlenkedésre indit, mint Pharahót: némelleyeket sző-fogadatlan-ságra, mint Sault: némelleyeket bujaságra, mint Dávidot: némelleyeket bálványozásra, mint Salamont: és az Izraelnek csak nem minden Királyit. Nem-is mindeneket egy formán kifirt ez a' Sátán; hanem, igen esébe vészti, igen meg-vigyázza, kinek mire vagyon nagyobb hajlandósága. Példának okáért: a' fősvény embert nem kinfertíti vendégeskedésre, tobzódásra, sem paráznáckal való barátkozásra: mert

ez, mindenik költséggel jár. A' tékozló embert nem kifirtí fősvénységgel, vagy sok pénz gyűjtéssel: mert láttya hogy nincs arra semmi hajlandósága. Hanem inkább, követi az ördög a meg-kifirtésben és meg-csalásban, az horroggal halálfzó embert, ki a' minémü eledelt-rúd hogy inkább el-kap az hal, azzal boríttya-bé horgát: Igy az álnok ördög, ha kikben *ambítiót*, tíftelességnek kívánására való hajlandóságot lát; fő-emberségre való vágyódásra neveli gyomrokat. Ha tikben buja indulatokat lát, paráznaságra ingattya és melegíti őket; s'még penig befedi efféle bűnnek horgát külömb külömb eledellel. Mert a' búkón-költő fősvényt, takarékosnak nevezi; a' tékozlót, a' rébesegkedőt, barátságosnak hívja; a' kevély embert, jó maga-vifelőnek mondgya. Sőt, (a' mi csudább) ha mikor a' keresztyén ember idvességes jó dolgot cselekezik-is; gonost tud kihozni a' nyughatatlan ördög még abbúl-is. Mert mikor az Istennek irgalmaságában akar sz bizakodni; méltatlanságot mutatgya-elő: ha mikor Isten igéje halgatásában, buzgó imátkozásban gyakorlod magadot; fines hypocritának mond.

Edgy summában, (hogy sokat kevés szóval mondgyunk;) azt cselekeksi az ördög, hogy, a' gonosz dolgokban, csak az esközöket mutatgya-ki; de a' végét el-titkollya. Ellenben penig a' jó dolgokban, csak a' véget mutatgya-elő; de az esközöket el-titkollya. Mint, példának

dának okáért, azt mondgya az iffiúnak: *Ör. Préd. 12. vanderz iffiú a' te iffiúságodban, és vidámitson-meg tégedet a' te szíved: a' te iffiúságodnak idejében jarj a' te sívednek útáiban, és a' te bemeidnek látásiban.* Ezeket mind elő-mondogallya a' Sátán, mint gonosz dolgokban való esközöket; de ezeknek végét bétakarja, melly e' volna: *De meg-gondold, hogy mind ezekért tégedet az Isten ítéltre vonson.* Maga, ez a' kettő: minden világi gyönyörűségben, kényeffen kedvűnkre élni: és, az Istennek kemény ítéletit soha el-nem kerülhetni; olly el-válthatatlanúl ösve-köttettek, hogy, sem ördög, sem ember edgyiket a' másiktul el-nem bakahtatgya. Ellenben penig, mást cselekeksi a' jó dolgokban: mert itt csak a' véget mútogattya, az esközöket ingyen sem emliti; hanem inkább ellenkezőt tanácsol. Példának okáért; sok emberek sugja ezt e' Sátán: *Ha Isten tégedet el-válastott az örök életre, szent lehetsz affelől az égben, ha a' földön minden gonoszságot meg-cselekeksel-is: Meg-dicsőülsz az égben, ha itt fertelmes vagy-is: Uralkodni fogsz az égben, ha szintén itt a' bűnnek szolgája vagy-is: Lakossa lehetsz a' mennyei Jerúsálemnek, ha szintén itt új teremtetett állat nem lélsz-is: Megkoronáztatol az égben, ha szintén itt felsélt erkölcsű lélsz-is: El-veded a' jutalmat az égben, ha szintén itt semmit nem harczolsz-is.*

Innét vagyon, innét, hogy sokan láttatnak keresni, az-az, kívánni az Istennek országot,

Mát. 6. 33. mint véget; de el-hadgyák annak igazságát,
 Száml. 23. mint eszkdzt: maga ezek, mindenkor edgyűt-
 járnak. Sokan mondgyák az hamis Prófétá-
 val: Oh bár hallyon-meg az én lelkem az iga-
 zaknak halálával! kik mindazáltal sóha nem
 mondgyák a' Dáviddal: Oh vajha igazgattat-
 nának az én útaim a' te parancsolatidnak meg-
 őrzésére! Ekképpen viszi vizre annakóáért
 az embert a' Sátán; ekképpen gyözi-meg; és
 így bakaftya nyakát idveféségének. Így értök-
 meg immár első ellenségünk ki légyen: melly
 sámós, melly erős, és melly ravasz légyen, a'
 Sátán tudnia-illik. Lássuk továbbá ennek se-
 gédi kitsodák legyenek, lássuk ennek Kapitá-
 nyi hányan legyenek.

Második
ellenfeg.

Az őrdögnek első fő Kapitánnya, melynek
 segítségével ellenünk harczol, (és így a' mi
 második ellenségünk:) senki nem egyéb, ha-
 nem ez a' bűnnel tellyes, és minden istentelen-
 féggel meg-rakódott undok világ: ebben, a'
 világi istentelenek, az hitetlenek, és minden
 törvénytelen gyönyörűségben élő testi embe-
 rek, kik fejenként a' Sátánnak fegyverét vise-
 lik; és néha oroslán bőrt, néha róka bőrt hor-
 doznak; néha tűzzel, vassal, minden erőbak-
 kal; néha penig alattomban-való csallárd be-
 sédekkel harczolnak ellenünk. Sőt aztis meg-
 cselekefítik, hogy juhoknak ruháiba öltöznek;
 noha belől merő mind azon ragadozó farka-
 sok: Mert szép fiat, engedelmes felidseget,
 és minden alázatoságot mutatnak ideig, mint

Máth. 7.
v. 15.

a' ju

a' juhok; de végre ugyan ki-mútattyak farkas
 fogokat A' tében, ugy hallom, leg-több sebet
 az hartzon, a' ki mind két kézre vagdalkozik.
 Illyen a' világ, ki mind jobra, balra, egy aránt
 meg-tanulta ellenünk az harczolást. Ennek
 jobb kezében, *Res secunda*, minden jó szeren-
 tsék, uraságok, gazdagságok, világi gyönyörű-
 ségek vannak; bal kezében, *Res adversa*, min-
 den szerencsétlenségek, bolgai begény állapa-
 tok, fogyatkozások, és minden keserűségnek
 izomorusági vannak. Jobb kezével, *Aureos
 montes*, a' tisztességnek, világi hibás becsüllet-
 nek arany hegyeit mútogattya; hogy a' kiket
 azokra felvihet, legyen honnét le-tábitani. *Tol-
 luntur in altum, ut lapsu graviore ruant*: Ma-
 gas helyre azért visen, hogy eseted nagyobb lé-
 gyen. Mert az Istennek bentséges helyében, így
 értetem Dáviddal ezeknek végét: *Bizony igen* Sölt. 73.
síkon helyheztedet öket, és onnét nyakra-főre ta- v. 17, 18.
sígálad öket.

Mikor a' mennyországának keskeny útyán
 futod pályádat, arany almákat bocsát elődbe
 e' világ: nagy gazdagsággal, kincsel ajándéko-
 zik; csak hogy mint vethefén meg-tartóztató aka-
 dékokat elődbe, mellyel keresztyéni életednek
 futását késedelmeztesse. Nem egyéb a' világ,
 hanem az őrdögnek czimborája: mert a' mit
 a' Sátán maga erejével véghez nem vihet, a'
 világgal segítetteti abban magát. A' Saskefelyű
 felől írják, hogy: külömben a' Szarvast meg
 nem bírja, le nem verheti; hanem, vizes fő-
 nyenybe

venybe fertézteri szárnyait, és azzal, a' futó vadnak eleit-véven, bé-veri anoak szemeit, s' meg-vakíttya: melly miatt a' magas kő bik-lárul nyaka-szakad; és így, az éh madárnak prédája lében. Így cselekefzik a' Sátán: világi gyönyörúségeknak fővenyével bé-veri az embereknak szeméit, és meg-vakíttya, hogy ne lássák az idvességnek egyenes útát; hanem a' fok gonótságoknak szirtos kő bikláin járván, nyakok szakadgyon, és az ördögnek prédái legyenek. Azt is bizonynal hirdetik a' Sásnak természetel fölől: hogy ó fok fűvöltéssel kicsallya a' tekenős békát a' vizből: és, mivel annak kemény kérégtől avagy csigás tekenőjétől hú-sához nem férkezhetvén, kőrme közzé veszi, és mintha repülni akarná tanítani, az ég-felé el-felemeli, és mind addig hordozza, míg alkalmatos kőbiklát láthat, melyre nagy sebessen le-bocsáttya; hogy azon meg-törvén tekenő-jét, hú-sával szabadossan élhesse, és a' más ká-rával néki hafa tellyék. Itt is hasonló a' Sátán a' Sashoz: mert mind addig fűvölt e' világnak sípjával, mind addig bizelkedik embernek e' világi jókkal, hogy azt el-kicsallya az idvességnek folyó vize mellől: és, hogy-már ötlet is repülni tanítsa, hogy-már valóságos méltó-fágra emelje; azonban, mihezt alkalmatos kőbiklát, veszedelmet láthat, ahhoz csapja, és magának eledelvévé tévzi. Oh ségény nyavalyás emberek! hogy nem tudtok a' Sátánnak fűvöltésétől félni? hogy nem tudtok a' világnak bizel-

bizel-

hizelkedési ellen fegyvert fogni? *Felix quem faciunt aliena pericula cautum*: Addig volna jobb, míg a' más ember nyavalyáján tanulnók. Hámán, mikor a' tisztességnek leg-felső fogán volna, akkor akasztaték-fel. Sámson, mikor a' Dalila ölében nyugodnék, akkor kötözteték-meg. Boldisár Király, mikor legkedvessebben tobzódnék, akkor öleték-meg. Es, ki győzné elő-hámlálni a' számtalan keserves példákat: kik közzül a' Sátán, e' világnak külömb-külömb hizelkedési által, némellyeket meg-sebesített, némellyeket pedig ugyan el-is vesített.

De lásd e' világnak csalárdságát: Ha jobb kezbeli fegyvere nem fog, mindgyárt bal-kezt fordíttya; ha az örömmel nem használ, somorúságot berez; hizelkedését, tenyegetésre változtarttya; a' gyönyörúségnek lágy ágát, hegyes tövissekkel meg-rajka; a' gazdagságot, ségénységre; a' tisztességet, gyalázatra fordíttya: mellyekkel, mint meg-annyi lánczokkal és kötelekkel, vissza akar e' világ bennünket vonni az Istennek tiszteleritől. A' Sidók, nagy késülettel vannak, kéfek elhadni Egyiptomot, mint bálványozásnak fekkér: megindulnak nagy örömmel az igiretnék nemes föld felé, a' téjjel, mézzel folyó drága Canahán felé. De mint járnak? Fordíttya az ördög ezt a' világ bal-kezéek fegyverét; hol a' Farahót indíttya utánnok, hol a' feneketlen veres tengeren való által nem mehetéssel ijegeti őket.

A' fo.

Ester. 7.
Bir. 16.

Dan. 5.

A' sovány pusztaban pedig, néha börtelen éhség-gel, néha meg-epeítő bomjussággal, néha mardosó mérges kigyókkal, néha edgy s' néha más féle veszedelmekkel kedverleníti őket. Mellyek miatt ottan hamar meg-vefe minden fájak izi, meg-változék kedvek, irtóznak a' fok nyomorúságtul; minékokáért ismét viűsá kívánkoznak

Száml. az Egyiptomi párhagymákra. Nagy fel-űóval
II. V. 4. 16. s'irnak, s' azt mondgyák: Kicsoda ad minékünk ennünk hűst e' pusztaban? Meg-emlékezünk az halakrul, mellyeket Egyiptomban ingyen-ettünk: Meg-emlékezünk az ugorkákrul, dinnyékrul: Meg-emlekezünk a' pár, veres, és fok hagymákrul; Mostan pedig a' mi lelkünk meg száradott, és szemeink nem látnak egyebet a' Mannánál.

Vallyon Kereszténynek, nem s'intén így vagon-é ma-is a' dolog a' lelkiekben? Sokan vannak kik örömmel ki-indulnak Egyiptombul, el-hadgyák az Antichristusnak orűágát, el-hadgyák az őrdögnek Egyiptomát, hogy a' lelki Canaánba a' Mennyorűágba bé-mennyenek; De mivel fok Faraók vannak utánok az űldözéffel; fok nyomorűságoknak tengerei vannak elűttók a' rettegetéffel; fok éhséggek, bomjűságok, rágalmazó mardosáfok vannak rajtok, hol egy s' hol más féle kedvetlenséggel: Ezokáért ottan hamar meg-cűskönnnek, elméjük elfordul, tanácsok meg-változik, irtóznak a' mennyorűágnak darabos úttjátul; és örömeű a' pokolnak széles úttját kövervén, e' világnak

halzom.

hasonfalan párhagymái, mülendő keűerűségei mellett, inkább akarnak szolgálni őrdögnek, hogy sem a' mennyei Manna mellett lűttenek. Így vagdalkozik az őrdög e' világnak bal kezében való fegyverrel; így bakaűt-el nagy sokakat mennyorűágtul a' kűsűrtetnek crejével.

Harmadik ellen-űeg.

De láűűuk immár, kicsoda a' Sátánnak második Kapitánnya, ellenűnk való hadakozásában? Az semmi és lenki nem egyéb, hanem a' test. A' test? Bezzeg a' test. Mellyik test? A' te magad teste. Hatalmas lűten, ba még a' magunk teste is ellenűgűnk; én nem tudom hát hol lehet bátorságos nyugtunk! Bizonyára olly ellensűgűnk minékűnk a' test, kinél nem tudom ha az őrdög és e' világ lehetnek-e nagyobb ártalmunkra, nem tudom ha igyekeűhetnek-e nagyobb kárunkra. Melly innét tetsik-meg: (1.) Mert az őrdög és e' világ mi rajtunk kivűl vannak, és tűllűnk távolyabb járnak; de a' test hozzánk ragadott, velűnk edgyűtt jár s' kél, velűnk esik s' isik, velűnk nem csak edgy házban, hanem ugyan edgy ágyban alűűik. Gondold-meg pedig, melly veszedelmes az az ellenűg, a' ki illy közűl jár hozzád: a' ki minden sándékozdat, titkozdat, tanácsodat tudgya: és (a' mint soktunk s'ollani:) edgy falma sál az úton keresztűl nem eshetik, kit mindgyárt az ő pártosinak az őrdögnek és e' világnak bé nem sokott vólna sugallani. Ollyan a' test, mint a' kebelűnkben fel-nűtt kigyó, kitűl a' mikor

nem

nem félnéi, szintén akkor csip-meg. A' test nem egyéb, hanem az ördögnek kémje, kivel à mi lelkünknek várait és romladozott bástyáit ottan-ortan meg-kémleli, hol és mi formán férhetne inkább és leg-közelebb hozzánk e' világnak *machinái*val, fal törő kosaival. A' mi lelkünknek legfellyebb való vára à sív; ennek külömb-külobmb kerétfelái s' bástyái vannak, külsők és belsők. Első, a' külsők közzül, a' látás: második az hallás: harmadik a' szaglás: negyedik a' kóstolás: ötödik a' tapasztalás. A' belsők közzül, első az okos értelem: második az akarat: harmadik az indulatok. A' Sátán, mindeneknek felette, ezeket ostromollya mi bennünk. A' test ezeknek minden erős avagy erőtelenségeit jól tudván, bé-lúgja a' Sátánnak mellyiket kellesek leg-inkább és gyakrabban lövöldözni. Innét vagyon, hogy, némellyeknek szemeket csallya-meg, mint Eva anyánknak az alma bépségével; Dávidot, a' Bersabé asszonynak fejr testével. Némellyeket fülökrül lövöldöz, mint Hérodest a' fajtalan játékos zengéseknek, udvari kényes mulikáknak hallásával. Némellyeket a' szaglással, kóstolással ostromol, mint amaz Epuló gazdagot à fok ételben s' italban való tobzódással. Némellyeket, végezetre, kezek és lábok által vésen-meg, mint Géházit és Júdást a' más ember marhájának el-lopásával. A' belő bástyákkal-is ezenképpen cselekedik: Némellyeknek értelmeiket lövöldözi, mint Nábánnak a' tudatlan bolond-sággal.

Terem. 3.
2 Sam. 11.
Márk. 6.
2 Kir. 5.
Ján. 12.
1 Sam. 25.

sággal. Némellyeknek akarattján hadakozik, mint Farabónak a' meg-keményítéffel. Némellyeknek, végezetre, minden indulatlyokat el-foglalllya, mint ama' kérkedékeny és dicsekedő gazdag iffiúnak, e' világi jókhoz való ragaszkodással. (2) Vésedelmesb ellenség à test a' Sátánnál, ezért is, mert az ördöggel noha soha meg nem békélhetünk, s' uemis kell meg-békélnünk; mindazáltal ugyan vagyon néha néha valami kis *indució*ánk, valami kicsiny pihenésre való frigyünk véle: mert, ha csak tetetésből-is, felre-áll valami ideig à Sátán, hogy az után más mesterfeggel úsónki reánk. De a' test soha nem nyugtzik, hanem még álmunkban-is gonofra kíséret; Errül mondgya az Apostol: *A' test a' lélek ellen törekedik, és ezek egymással ellenkeznek.* (3) Vésedelmesb mégis a' test az ördögnel: mert neha ezer mesterfegye vagyon annak a' bú ostromlásban, de mindazáltal ámbár fokáig kerülje-is à várat; de hogy ha a' test (*dormientibus hominibus*), az ál-ajtókat ama' meg-nevezett bástyák alatt titkon meg nem nyitogatná néki, soha az emberhez néferne. A' Görögök tíz egész esztendőig vitták a' nemes Trója várát, de meg nem vehetek; hanem el-mentté tévék magokat, és amaz álnok ravausz iffiat a' Sinont meg kötözve hagyák a' vár alatt; őmagok penig béállának à Tenedos szigetében. Ki-jönnek à Trójai vitézek, elment, azt itélik, az ellenség, meg-örülnek; fogják à Sinont, várokba visik, à kötelekből kioldozzák,

Ri. jöv. 14
Luk. 12.
Gal. 5. 17.

habadon bocsáttyák; Magok pedig, *vino somno-
que sepulti*, a' bor itálnak adgyák magokat, az
álomban merülnek. Jaj vesztély! mint léfén à
dolog? Szem-igyet véfén az álnok Sinon, fel-
fut a' vár-fokra, meg-láttya éjjel a' vissza-jövõ
Görög hajókat; mert tüz és fáklyáknak felmú-
tatásával téfénk vala jelt egymásnak: Megnyit-
tya a' várnak kapuit, bé-rohan az ellenség; és
à melly várat tíz esteideig fok vérontással meg
nem vehettek, az edgy álnok iffúnnak mestert-
sege által meg-vövék. Szintén ezenképpen,
fok emberektül láttatik néha felre-állani a' Sá-
tán; de, csak más végezése vagyon olyankor
az álnok Sinonnal à tésttel. Ugy hidgyünk az-
ért a' testnek, úgy bocsássuk ötet bájára, úgy
öldozzuk-ki à keresztényi fenyítéknek kötelei-
bül, úgy adgyuk magunkat a' testi bátorság-
nak; hogy, szintén akkor jó-vissza à Sátán, à mi-
kor ingyen sem várnád: akkor adgyameg à test
a' várat, mikor te à bornak, és à miatt a' mély
álomnak koporsójában fekszel.

Három ellenfeget emlegeténk: edgyik az
ördög: másik e' világ: harmadik a' test, az-az,
az embernek újjá-büületetlen része, melyben va-
gyon az eredendõ gonofság az õ Adám: kinek
mennyi tüzés nyilai legyenek, keservesen érzi
naponként az embernek újjá-büülettetett része,
mellyet az Irás léleknek és elmének törvényé-
nek nevez. Azért azt mondom: ha egy em-
bert látnál, kit három fegyveres ellenfegek vet-
tek környül, hogy le-vágják; és õ még-is csak
öfve

Róm. 7.
v. 23.

öfve-dugná kezét, nem kapna fegyvert: bo-
lond és maga veszedelmén örülõ embernek itél-
néd érette. Bizony ezerfer ostobábbak vol-
nánk mi, hogy ha hová-hamarébb ez három
ellenségek ellen fegyverekhez nem nyúlnánk:
mellyek mic sodák légyenek, im egynéhány
sóval elő-bámlálom: *Noha mi e' testben járunk;* 2. Cór. 10.
mindazáltal nem test szerint hadakozunk: mert v. 3. 4.
a' mi fegyvereink nem test szerint valók.

A' Christufnak ama' régi fokát látott a' hal-
lott, fok lelki csatákon, fok eles szablyák kö-
zött forgott edgyik vitéz Hadnagyja szent Pál
Apostol; hat lelki fegyvereket rakott elő az
Istennek fegyveres házában a' bent irásban.

Elsõ fegyver: *Balthus veritatis*, az igaz Re-
ligionak, Vallásnak, és igaz mondásnak, féles
bogláros öve. Ezzel a' régi vitézek ágyék-
jokat fokták vala fel-szorítani és meg-erõsíteni:
mellyen, mint edgy erõs fundámentomon, úgy
állott az embernek egész minden dereka. Igy
minékünk, mindeneknek elõtte, az igaz Val-
lásnak párta-övre kell szert tenünk, ennek
igaságával kell ágyékunkat meg-erõsitenünk:
és ezen, mint egy erõs fundámentomon, kell
épitenünk, úgy mint a' Christufon, nem fát,
sem szénát, vagy pozdorját; az-az, nem vala-
mi dögleletes tévelygéseket, emberi agytul ta-
lált eretnek vélekedéseket; hanem aranyat,
ezüstöt, és drága köveket: az-az, az Istennek,
hétfer meg-próbáltatott aranyális tistáb, igé-
jébül vétetett drága tudományokat: mellyeken

Eph. 6.
v. 14. 17.
16. &c.

Elsõ
fegyver.

1. Cór. 9.
v. 12.

ostán minden egyéb tselekedetink bizodalmason helyeztethetnek. Mert, nem elég csak buzgónak lenned valamely vétke és vallásban; hanem kívánatlik egyfzer-s-mind, hogy tudgyad is vallásodat Isten berint valónak lenni. Bizonytságot tében ugyan bent Pál à Sidók felől, hogy Istenhez való nagy buzgóság volt ő ben-

Róm. 10. nek; de nem értelemből való: mert az Isten-
 7. 23. nek igaságát nem tudván, és az ő tulajdon

igaságokat igyekeztvén állatni, nem adták magokat az Istennek igasága alá. Így ma az Antichristus tudományában, olly buzgók és álhatatosak némellyek, hogy még vérekkkel sem szánnyák azt meg-peccételni; de mivel értelem nélkül lévén, a' magok igaságát fitogatják, hijános és hasonlatlan minden buzgóságok. Kivánatlik továbbá e' mellé, hogy nem csak igazat vallyunk, hanem igazán-is vallyuk:

Róm. 10. mert szível hiszünk az igaságra; de szájjal té-
 7. 10. búnk vallást az idveségre. Ha hol azért Vallásunknak életünkkel meg-felelünk, edgyik lelki éles fegyverünkre bent tettünk.

Második Második fegyver: *Thorax justitia*, az igaz-fegyver. ságnak mely-vasa és pánczélya, mellyen ért-hettyük a' tística jó lelki isméreretet, ki a' szivben vagyon: és a' fegyhetetlen bent életre való buzgóságos igyekezetet. Mert miképpen a' kinn jó aczélbul csináltt fegyver-derék és dupla pánczél vagyon, az, az ő mellyét, és abban lévő nemes tagjait, az ellenségeknek éles fegyveritől éppen meg-tarthattya: Így a' kinek fivében-
 jó lelki

jó lelki isméret és bent életre való igyekezetet va-gyon, azonn a' Sátánnak fegyverei halálos sebet soha nem ejthetnek: az-az, bántság-dékal való bűnre, és annál inkább abban poenitencia tartatlanúl való meg-átalkodásra nem juthat. Akarunk-e azért a' Sátán kísérteti ellen erőfsek lenni? Igyekezzünk fivel-lélekkal a' fegyhetetlen bent életre, tarcsuk-meg tística lelkünk isméreretit: Így lében, hogy noha gyarlóságunk miatt néha meg-botlunk; de miad-azáltal, holott lelkünk isméreretit bizonytságot tében arrul, hogy lelkünk berint igyekeztünk az Urnak szolgálói, a' Sátánt e' fegyverrel is hatalmassan viszá-verhettyük.

Harmadik fegyver: *Calceus Evangelii*, a bé-Harma-
 köfséges Evangyéliomnak saruja: mellyen kell dik fegy-
 értenünk ama' lelki kész indulatokat, mellyek-
 ver.
 kel késék vagyunk a' mi Idvezitő Christusunk-
 nak Evangyéliomát, minden felelem és kedve-
 zés nélkül, az hol a' szükség kívánnya, meg-
 vallani: Minden alázatossággal és becsüllettel
 meg-felelni azoknak, kik számot akarnak venni a'
 1. Pét. 3.
 mi bennünk való reménség felől. És az igaz tu-
 7. 15.
 domány mellett, minden nyomorúságokat, üldözéseket, bűkségeket, gyalázat-tételeket, örömmel el-benvedni; hogy azt mondhasuk jó lelki-isméreretel, edgyütt a' bent Pál Apostolal: *Kész vagyok én nem csak meg-köszöztetni, hanem meg-is halni, az én Uram Jésum Christusomnak nevéért.* Valaki illyen kész indulattal, illyen lelki késűlettel vagyon a' Christusnak igaz
 C 3 tudo.

Róm. 7.
 7. 25.

Harma-
 dik fegy-
 ver.

1. Pét. 3.
 7. 15.

Csel. 21.
 v. 13.

tudománya mellett ; bizony lehetetlen dolog, hogy a' Sátánt, minden kétségbe ejtő kifirtatival, hátra ne verje.

Negyedik fegyver: *Scutum Fidei*, az idvezülendő igaz Hitnek erős pajsa: melly semmi né egyéb, hanem ö maga az igaz Hit. Ezt a' fegyvert, *super omnia*, mindenek felett parancsolja az Apostol, hogy fel-vegyük: mért, ámbár gyengék, ámbár feletlen lelki vitézek légyünk is a' mi természetünkben; de mivel az hittel edgyütt el-válthatatlan-képpen a' Christust-is minden ő érdemével és jótéteményivel egygyütt magunkra fel-öltözzük: csak lehetetlen dolog, hogy a' Christussal egygyütt győzedelmek-is ne légyünk. A' Lacedemon és Spárthabelieknek ilyen szokásokat olvastam, hogy: ha ő közzülök valaki minden fegyvereit az hadban el-vezette-is, csak pajsát vitte légyen haza, nem vallott semmi kárt: mert ugyan ki-adták soldgyát, és becsületi helyben maradt; de ha pajsát el-vestette, ki-irták a' zászló alól: ilyen okot adván tselekedeteknek, hogy egyéb fegyvereivel ember ellenfejt ferti; de a' pajsal maga életét őrzi: Igy, ha a' Christusban való igaz hitünket meg-tartjuk, ha-egyébként valamikor tékozlást teneis bennünk az őrdög; megmarad mindazáral bocsületünk Isten előtt, és igértt jutalmunktúl sem fosztatunk-meg. A' régi pogány vitézek, kik nyilakkal hadakoztak, meg-kenték erős méreggel a' nyil-vasakat: kikkel valamely embert meg-lóttek, úgy

fel-gyulaftották abban a' természetnek tűzét, hogy, meg-kellett halni, ha hamarvaló *antidotummal*, orvossággal nem értették. Innét vötte a' sent Pál az hasonlatosságot, mellyel az őrdög nyilait, az-az, a' külömb-külobm fele útálatos vétkekre való erős őrdöngözetit, tűzefeknek hívja. Mert ha azok közzül valamelyik az ember bívére lövellik, fel-gyujtya a' természetnek eredendő gonofsággal elegyes kívánságát a' bűnre; és ha azt véghez-vissűk, azon bűnnek tűzétől mindgyárt meg más bűnre gerjed szívünk: és így, ha mindgyárt meg nem óltyuk, tovább tovább terjed az égés. Példa erre a' Dávid keferves példája: ki minekutánna a' déli és dél után való hobbú álommal kezdé hízlatni és túnyává tenni a' maga testét, éle az őrdög a' jó alkalmatossággal, meg-lövé az ő szívet egy tisztátalan vétkes gondolattal, a' melly mindgyárt felgyúlasztá természetnek kívánságát, és véghez viteté vele a' paráznságot. De ez nem lón elég; hanem tovább gerjede ez ártalmas tűz, és a' szomszéd házat-is meg-gyújtá: mert nem elégedék-meg Dávid az első vétkekkel, hanem annak sebes tűzétől melegedvén, az ártatlan Uriást-is meg-öleté. Summa: Ha az őrdögnek edgyik tűzes nyilát, edgyik gonofságra való sugallását bívünkbe bocsáttuk, mindgyárt más jó utánna; és így, edgyik bűn a' másikat magva, edgyik a' másikat, mint a' kígyó, szüli s' saporittya. Effele állapotban az igaz hitnek kétféle haszna s' ereje vagyon: Egyik

gyik ez, hogy à Sátánnak kifirtéffel való lövöldözésit, az hittel, mint edgy paifal, viskba verhettyük magára, hogy szivünkbe ne essenek; meg-gondolván és el-bíven az Istennek vagy ígérétit, vagy parancsolatit, mellyek az ördöguak fúgallási ellen vannak. Példának okáért; ha im e' nyillal ló a' Sátán: El-kárhozol, mert számtalan gonofsággal fertéztetted életedet! Itt én ellenbe-vetem hitemet, s' ezt mondom az Isten ígérétiből: Hű és igaz az Isten, hogy meg-bocsássa nekem az én bűneimet, és meg-tisztícson engemet minden hamiságimtúl. Ha azt mondgya: Haragszik Isten reád; hijába biztatod magad! Erre azt mondom: A' Christus, szerelmes Fia az Atya Istennek, kiben önéki kedve tólt, és évelem meg-békéltett. Ha azt mondgya: Nem békéltett-meg veled az Isten; mert im látod, menyi fok ostorival nyomorgat tégedet! Erre azt mondom: A' kit beret az Úr, meg-dorgállya; valakit fiává fogad, megostorozza. Ha, végezetre, valami bűnnek meg-cselekedésére kifizet, illy ok alatt, hogy: Irgalmas az Isten, és engem meg-nem büntet!

Sólt. 1. 6. Ezt mondom nékj: Gyűlöli az Isten a' gonofs révdöker; Es így, viskba esnek a' Sátánnak mérges nyilai ő magára. Második ereje az hitnek abban mutatódik-meg, hogy: ha mikor à nagy romlottság miatt esünkbe sem vettük, hogy bívünkben hatott a' Sátánnak nyila, és meg-gerjesztette kívánságunkat: akkor mindgyárt ezen hitet fordítottuk a' Jésus vére, és azzal ólt-

1. Ján. 1. 9.

Máth 3. 6. 17.

Sólt. 12. 6.

Sólt. 1. 6.

tyuk-meg lelkünk-isméretiben gyúladott tűzünk, amaz idvesség bizonyág tételből: *A' Jésus Christusnak, az Isten Fiának vére tisztít meg minket minden bűneinkbül.* Azért, soha ezt a' lelki fegyvert az igaz hitet, magunktul mése ne hadgyuk: mert ez a' többinek feje.

Örökik fegyver: *Galea Salutis*, az idvesség-Örökik nek Sifakja, melly semmi nem egyéb, hanem az idvesség felől való bölög Ramenség. Mert miképpen a' vitéz ember, minelőtte sembe menne ellenségivel, fel-téski fenyés sifakját, és azzal őrzi fejét az halálos ütés s' vágástul: Így minékünk hiveknek, fejünkbe kell tennünk remenségünket, felkell öltöznünk bizodalunkat: *mert ramenség által tartatunk meg;* hogy a' Sátán a' mi idvességünk felől való várakozásunkat, elménk bül, sem e' világi gyönyörűségekkel, sem a' fok fenyegetésekkel, soha ki ne ütھے. Ezt énekli David nagy vigan, mikor így szóll: *Az igazaknak, úgy mond, megmaradások az Úrról vagyon, ki önékik erőfségek az báborúságnak idején; meg segíti őket az Úr, és meg-szabadítja őket.* Mindenkor kettőt kell reménleánk a' lelki tusakodásban: Edgyiket, à Győzedelmet, melly minékünk adatik à Jésus Christusnak ereje által. *Confidite!* ego vici mundum; így biztattya Christus Urunk gyenge hitű Tanítványit: *Bizzatok, úgy mond, és jó remenségben legyetek! mert én meg-győztem e' világot.* Másodör: meg-csalharatlan bizodalommal várjuk, hogy a' győzedelem után a' jutal-

Örökik fegyver. 1. Theff. 5. v. 8.

Róm. 8. v. 24.

Sólt. 37. v. 39.

Ján. 16. v. 33.

mat-is el-vébbük, és az örök életben meg-ko-
 Róm. 8. ronáztatunk, *mint Istennek örökösé, és Christus-*
 v. 17. *nak örökös társai, hogyha ő véle együtt tuskod-*
dunk s' menyvedünk, ő véle együtt meg-ü dicsőül-
 Jelen. 2. *lünk. Mert, a' ki győzedelmes léssen, ehetik az*
 v. 17. *életnek fájának gyümölcsében, melly vagon az Is-*
ten paradicsomának közepette.

Hatodik fegyver: *Gladus verbi*, az Isten igé-
 Hatodik jének két élű Pallosa, mellyet ő maga köbörül-
 fegyver. meg az Isten, és késén úgy adgya kezünkben,
 hogy meg-nyakazzuk véle ellenfeinket. Edgy
 főval azért, nem csak *arma defensiva*, olly fegy-
 vereket kell magunkra öltöznünk, mellyek-
 kel lelkünket és lelki életünket őltalmazzuk,
 minéműek az Hír, a' Reménfeg, és a' mellye-
 ket immár elő-fámláltunk; Hanem, *arma of-*
fensiva, olly fegyvereket-is kell ragadnunk,
 mellyekkel ellenfeinket meg-ferítsük, és meg-
 gyógyíthatatlan örökké-való gyalázatos sebet
 ejtsünk rajtuk. Illyen fegyvert az Istennek bent
 Sid. 4. igéje; melly miképpen a' léleknek rejtekin ál-
 v. 12, 13. tal-hat, a' szívnek belső indulatit meg-itéli, és
 semmi el-nem rejtezhetik előtte: így a' Sátánt
 meg-szégyeníti, hátra-veri, és örök gyalázat-
 Máth. 4. ba ejti; a' mint Idvezítőnk nemes harcza, vilá-
 gos példa lehet erre.

Tudgyuk azért immár az ellenségeket ki-
 tsodák, tudgyuk a' fegyvereket micsodák; de
 nem minnyájan tudgyuk a' lelki hadakozásnak
 módgyát. Három dolgokat látok mellyek leg-
 inkább kívántatnak mind a' testi s' mind a' lelki
 hada-

hadakozásokban; Első: a' fáradságtalan éjjeli
 s' nappali ferény vigyázás; mert ámbátor tud-
 gya ember, hogy fok erős és veszedelmes ellen-
 fegi vannak: ámbár tudgya mitsoda fegyverek-
 kel kellesek azok ellen ki-kelni; de ha nem
 vigyáz, könnyen rajta vesti. Szent Péter ad-
 gya ezt a' módot előnkbe, mikor nagy forgal-
 matossan így írt: *Józanok legyetek, és vigyázza-*
 tok; *mert a' ti ellenségetek, az ördög, környületek*
 jár, *mint az orditó oroflán, s' a' t.* Sok erős nagy
 roppan: táborokat meg-furamatott, és meg-is
 szégyenített, a' vigyázatlanság miatt, gyakorta
 csak kevés számú ellenfeg-is; mint Abrahám
 Tere. 14. háromház tizennyólczad magával, négy Kirá-
 lyoknak táborát veré meg edgy éjjel: mivel vi-
 gyázatlanságban taláztatának. Arra kell penig
 vigyáznunk, ha haszonnal akarunk vigyázni,
 melly felől jó leg-inkább az ellenfeg, és mel-
 lyik bátyánkat lövi leg-gyakortább; Ha jó-
 zan életedet ostromollya-é réseges ismérőid ál-
 tal; Ha tisztá jámbor életedet lövöldözői-é bu-
 ja kívánságok által; Ha csendes elmédet ferete-
 geti-é az haragra való gyuladáfok által; Hogy
 ha fűleidet zörgeti-é a' rágalmazó és haszonta-
 lan világi dolgoknak hallási által; Hogyha se-
 meidet víjja-é a' múlandó és semfeny vestő dol-
 goknak látása által; Hogyha nyelvedet tántor-
 gattyá-é ama' rothatt, mocskos, trágár befédek
 által; Hogyha, végezetre, vagy testi, vagy lel-
 ki érzékenfégid ellen, harczol-é valami törvén-
 telen dologgal. De jaj bődög Isten! melly vigyá-
 zatla-

i. Pét. 5.
 v. 6.

Tere. 14.

zatlanok, azért méltán feddendők itt sok emberek. *Hogyha tudná a' cselédes gazda, mikor, és az éjszakának melyik óráján jó-e a' lopó, kétség nélkül vigyázna, és nem hagyja meg áfni házát.* Hogyha tudnád te-is, melyik órában jó; avagy inkább ha meg-gondolnád, hogy minden órában el-jő à te ellenfejed, hogy meg-áffa házádat: kétség nélkül bizony vigyáznál.

Másk mód, másk mesterség, mely a' vigyázó vitézben igen meg-kivántatik: a' lelki okosság. Mert ámbár vigyázzon valaki; de ha okossága nincs hozzá, kevés haszna vigyázásának. Elégge vigyáza a' Mádiánitáknak sámláthatatlan népből álló tábora; de ugyan megverte csak egynéhány-magával-is őket a' Gedeon: mert okosabb lón nálok nál. Ezt a' módot commendállyá ldvezitőnek a' szent Máthénál, mikor azt mondgya: *Imé én titeket el-besétlök, mint a' juhokat a' farkasok között; legyetek azért okosok, mint a' kígyók.* Első okosága a' kígyónak ebben áll, hogy ő, a' mint láttyuk, mindenek felett a' maga fejét felti: tudván azt a' természetnek indításából, hogy a' földben vagy az életnek kútfeje; és ha a' fejét el-veszik, meg-kelletik halni: Igy minékünk, mindenek felett, óltalmaznunk kell a' mi lelkünknek fejét, a' Christust: az-az, azon kell lennünk, hogy soha sem az ördög, sem e' világi emberek, minket a' mi Christusunknak igaz szerelmétől el-ne szakabbanak, igaz vallásunkban meg-ne tántorítsanak, sem pedig szívünknek

Biz. 7.19.

Mát. 10.16.

nek s' jó lelki-isméretünknek tisztaságát meg-ne mocskollyák. Mert a' mi lelkünknek kútfeje a' Christusban vagy, és onnét árad mi rsáok a' lelki meg-elevenedés. Másodszor a' kígyó aztis cselekefi, hogy minden egyéb testét ördömett à tsapások alá adgya, csak-hogy fejét óhassa: Igy mi minden testi jószágunktól kétek légyünk örömmel meg-válni a' Christusért; sőt a' szent Pállal, e' világnak minden javait, melyeket egyebek nagy nyereségnek tartanak, mi csak kárnak és merő ganéjnak rarsuk; a' mi Urunk Jéhus Christus isméretinek nagy vóltáért. Harmadfor még-is: A' kígyó minden tavasszal ki-búvik ő bűriből, és minden téliruháját elhadgya: Igy mi ottan-ottan meg-újítsuk lelki ruhánkat: meg-tisztítsuk sziveinket: *légyünk új teremtetett állatok a' Christusban. Vetkezzük le ama' régi élet szerint való ő embert, mely megvesztett a' csalárd gonosz kívánságok miatt; és újuljunk meg a' mi életünknek lelke szerint, fel-öltözzünk amaz új embert, mely Isten szerint teremtetett az igazságra és a' valóságos sene életre.* Végezetre, azt-is írják a' kígyó felől, hogy: ha meg-sebefedik, mindjárt vizet keres, és azzal mossa magát: Igy mi, ha mikor lelki ellenfejünk-től sebesítettünk, ha valamikor romlottságunkból vétkezünk, ne hadgyuk meg-avúlni a' sebet, ne halogassuk az orvolságot; hanem à töredelmes penitenciának, siveinkből semeinkre áradó könnyhullatásunknak vízzel, öntözzük meg-sebhezt begény lelkeinket.

Phil. 3. v. 7. 8.

2. Cor. 5. v. 17. Bph. 4. 22, 23, 24.

Harmadik mód az hadakozásban, a' szomszédságbéli segítségnek kérése: mert nem mindenkor vagyon elégséges ereje edgy hadakozó Kapitánynak, valamely ellenségnek megverése; hanem szükséges, hogy az ő *Principállyához* ottan-ottan hozzá küldjön segítségért: Igy mi, tudván magunk erőtlenségét, meg-ne bűnyünk igaz hit által való buzgóságos mindennapi imátságunkat, a' mi lelkünknek egygyetlen egy *Principálisához* a' Christushoz mennyországba fel-küldeni az alkalmas segítségért, és a' gyenge hitű tanítványokkal gyakorta ama'

Luk. 17. rövid *supplicációt* beadni: *Domine, adauge fidem nostram! Uram, nevelyed a' mi hitünket!* Dá-

Sólt. 70. v. 1. 2. viddal: *Jőji el Istenem az én Sabaditásomra, siesi Uram az én segítségemre!* Ama' két tanítványokkal: *Maradgy-meg velünk! mert immár béestvedik, és a' nap el-hányatlott.* Es végezetre, ama' meg-keferedett Atyával, nagy könyhullatással

Luk. 24. azt mondgyuk: *Uram bisek! de légy segítséggel az én hibetertlenségemnek.* Ezt a' mesterséget *commendállya* bent Pál, minekutánna amaz hat

Márk. 9. lelki fegyvereket elő-raká: *minden kéréssel, úgy mond, és könyörgéssel;* Miat-ha azt mondaná: *Ambár minden lelki fegyverekben talpig felöltözve legyünkis; de mivel magunktól ugyan gyengék és erőtlenek vagyunk: mind elől s'hátul a' buzgó könyörgéssel, mint egy erős fánccal, környül-vegyük magunkat. Mert csak addig lön Jósué diadalmas az Amaleken, meddig a'*

Eph. 6.18. *Moyzes fel-emelve tartá kezeit az égbe. Csak addig*

addig

addig léfünk mi-is diadalmasok ellenségeinken, míg az imátkozás, és arra buzgó hajlandóság meg-nem bűnik lelkünkben. Akarsz-é azért lelked ellenségi ellen jó ki-meneteli győzedelemmel harczolni? Akarsz elhitem; Légy ferény annakokáért a' vigyázásban. Akarsz-é az ordító Oroslánon, és annak kegyetlen kölykein járni? Akarsz el-hitem; Légyen annakokáért lelki okosságod. Akarod-é az Aspiskigyót, és a' Sárkánt meg-tapodni lábaiddal? Akarod el-hitem; Légyen annakokáért buzgóságod az imátkozásban, és az Isten nevének segítségül való hívásában; a' ki azt mondgya: *Híji segítségül engemet a' te nyomoruságodnak ide-jén, és én meg-szabadítlak tégedet.*

Sólt. 91.

v. 13.

Sólt. 101

v. 15.

De hogy immár megtérjünk a' kútforra, melynek folyamattyan illy mészé ki-jöttünk; hogy ísmét meg-említsük a' fűsdamentomot, melyen ez ideig építettünk: Im láttyuk mennyi ellenségink vannak; im hallyük, hogy harczolás nélkül győzedelmefek nem lehetünk; tudgyuk, értyük, hogy győzedelem nélkül meg-nem korobáztatunk: *Annakokáért szerelmes atyámfiai, és kívánatosak az Ur Christusban, kinszerítelek titeket az Istennek irgalmasságira, hogy ne szabjátok magatokat e' világnak ábrázatyához; hanem változzatok-el a' ti elméteknek ujválása által: ne uralkodgyék a' bűn a' ti halandó testetekben, hogy engedgyetek annak az ő kívánságának: sem*

Phil. 4.1.

Rom. 12.

7. 15.

Róm. 6.

v. 12, 13.

Ephés. 6.
 §. 10. 11.
 12. &c.

magatokat és minden ti tagaitokat, igazságnak feyveréül, az Istennek. Legyetek vigyázók, legyetek okosok, legyetek a' könyörgésben s-a' segítség kérésben buzgók. Legyetek erősek az Urban, öltözzétek fel az Istennek minden feyverét, hogy meg-álhassatok az ördögnek minden álnoksága ellen, e' veszedelmes időben: mert nincs nekünk tufakodásunk csak a' vér és a' test ellen, niacin harcrolásunk csak emberi erő ellen; hanem a' birodalmok ellen, hatalomságok ellen, e' világnak Urai ellen, az életnek setétségének vezéri ellen, a' lelki gonofságok ellen, mellyek a' magoságban vannak, az az, fejünk felett az éltető égben, azzal az hatalommal mellyet Isten nekik engedett, megbékélhetetlenül ellenünk tufakodnak.

De hogy még-is annyival inkább megtudhassátok, miképpen legyen a' lelki vitéz embernek állapottya; nosza kiki, a' mint lehet, fogjon hozzá, és jöjjön-ki velem-edgyütt e' világnak harcroló mezejére, az hol ezt meg-láthatyuk világosan a' szent írásnak perspicillumán, messze-látó csőjén. Nézzetek azért utánam mindnyájan: Imé látok egy középserű Embert, ki tetejétől fogván talpig feyverben áll, kinek feje felett kétféle írást látok; Edgyik ez: Ha a' lélek által a' testnek cselekedetét meg-öldöklitek, eltek. Másik ez: A' mi Istenül születtetett, meggyözi e' világos. Ennek fejében látok egy feyves ísakot, ilyen írással: Vegyetek fel az idvestegnek ísakját. Mellyen látok egy halhéjas feyver-derekat, imez írással: Fel-öltözzétek az igazságnak

ságnak mely-vasaban. Derekan látok edgy fé- vers 14.
 les bogláros övet, mellyen ilyen írás vagyon:
 A' ti derekaitokat bé övedzvéen igaz mondással. §. 14.
 Errül az övrül látok alá-függeni edgy aranyas
 hüvelyt, melybül edgy két-élű mezitelen pal-
 lost ki-vonva és jobb-kézben tarva látok, mel-
 lyen ilyen írás vagyon: Fel-vegyétek a' lelki §. 17.
 feyvert, melly az Istennek beséde. Bal-karján
 látok egy kerek paist, melynek közepin ilyen
 ígék vannak: Az hitnek paisát fel vegyétek, hogy
 ama' gonofsnak minden tizes nyilait meg-ölhassá- §. 16.
 tok. Látok végezetre ennek lábain tarut is, il-
 lyen ígékkel: Lábaikat meg-saruzzátok az Ev- §. 15.
 angéliomnak késületivel.

De nézzünk tovább is: ugy tetszik hat rend-
 béli személyeket lajdíthatok e' feyveres ember
 körül; edgyik, lába alatt fetreng; négye elől,
 hátul, és oldalul mellette vagyon; az hatodik
 penig feje felett áll. A' ki lába alatt fetreng,
 az, edgy tisztátalan ocsmány személy, melynek
 neve Tiszt. Ennek homloka előtt ilyen írás va-
 gyon: A' testnek cselekedeti nyilván vannak, mel-
 lyek ezek: Házaság-törés, parázناسag, kevélység, Gal. 5. 19.
 bálvány-imádás, büvölés-bájolás, harag tartások, §. 20, 21.
 versengés, irigységek, haragok, parvarkodások,
 visszavonások, partúrások, gyűlölségek, gyilkossá-
 gok, részségek, tobzódások. és ezekhez hasonlato-
 soc; mellyeket valakik cselekefnek, Isten országának
 örökös nem léfnek. A' kik bal felől környüle
 vannak, azok közzül edgyik, a' mint láthatom,
 edgy isonyú rettenetes abrázatú fene-bestia,
 mely-

mellyhez hasonlatost soba nem láttam: mert ennek hét fejei, és ezeken tíz hegyes szarvak láttatnak; holna alatt nagy béles repülő szárnyai vannak; utolsó lábai olyanok mint az oroslánnak, az első pedig mint az emberi kezek. Ennek femeinek és sarvainak hegyeiből halálos mérgek fakadoznak; szájából égő tűz láng lobog; kezeiben pedig megvontt kézij, és abban egyser-s-mind három tűzes nyilak előlvőven vannak, mellyekkel a' fegyveres vitéznek bintén a' bívét arányozza. Ennek a' fenebestiának neve Sátán, kinek feje felett ilyen

1. Pét. 3. irás vagyon: *Vigyázzatok! mert a' ti ellenségeitek a' Sátán széllyel-jár, mint az ordító oroslán, kérsővén a' két bé-nyelven. A' másit semély, mint azt-is láthatom, egy rettentő undok állat, mint-ha edgy valami régen meg-hólt és el-senyvett embernek meztelen csontyai volnának, minden hús és ábrázat nélkül, inakkal ósvek ótözve: kinek kezében edgy igen nagy horgas kása vagyon, mellyel ez-is a' fegyveres vitéz ellen igyekszik; ennek az ő neve Halál, ilyen titulussal: *El-végeztetett dolog az emberek között,**

Sid. 9. 27. *hogy egyser meghaljanak, és az után üsilet léssen. A' kik jobb felől mellette állanak, azok közzül edgyik, egy fenyés, és idegen orfágokbul költ külömb-külobm-b-féle selyem, s' vont-arany, és vont-ezűst matériákbul építetett drága ruhában óltöztetett kényes Afsonyi-állat; kinek fel-fodoritott haja, fején edgy arany korona-vagyon, abban egy fel-emeltt gyémánt keresit arany-*

aranyban foglalva; homlokán arany-függök; süleiben drága nasfák; nyakában drága kövekkel rakatott arany-lánczok; mellyén ékes kösönyök; ujjaiiban hallhatatlan mesterfeggel káfittetett gyűrük; előtte skófiombul varrott fátyol kötök; lábaiban cikorgó boros csizmak: ennek bal-kezeben edgy arany-alma; jobb-kezeben pedig egy drága kövekkel rakott arany-csésze, ki szinig töltve vagyon világi mindenyönyörűségnek résegítő borával: ábrázattya annak hizeledök; femei hunyorgatók; ajakai csalárdul mosolygók. Edgy szóval: azt itélhetem, hogy ez légyen ama' Pandora, a' minden-istenektül egy-egy ajándékkal ékesítetett *Vulcánus* mester-remekje: ki ez-is, a' lelki *Prometheus* ellen, a' vitéz fegyveres ellen, minden sepekedéssel harczol. Ennek neve Világ, kinek fejénél ilyen irást látok: *E' világnak barátsága,*

Jac. 4. 4.

ellensége az Istennek; és a' ki baráttya akar lenni e' világnak, ellensége léssen az Istennek. Lábánál ezt látom: Tágas az út melly viszen a' veszedelemre, és sokan vannak kik azon járnak. Elötte azt olvasom: Mit használ valakinek ha mind e' vilá-

Mát. 7. 13.

Márk. 3.

v. 36.

got meg-nyerné-is, ha az ő-maga lelkét el-veszti. A' jobb kéz felől való második, és rend berint ótdodik semély, edgy természet ellen formáltott csudás Tündér: kinek ábrázattya és kezei ugy tetfzenek, hogy emberi kezek volnának; de óvén alól, rettenetes temérdek tarka kigyó formát mutat: Ennek fejében, sok-nemű kigyóbul ósve-tekergetett kóboru; kezében pe-

Esa. 66. nig edgy kurta áspis-kigyó vagyon, kinek há-
 v. 24. tán ilyen irást látok: *Az ő lelki-isméreseknék fér-
 ge soha meg-nem hal.* Ennek az ő tulajdon neve
 Bűn, ki ő-is a' lelki vitéz embert farkallya.
 Az hatodik semélynék, ki a' feyveres vitéznek
 feje felett áll, Angyali dicsőséges és felfejes
 tündöklő ábrázattát látom, kinek neve Ur Jé-
 sus Christus: Ennek kezében edgy meg-mocs-
 kolhatatlan és el-romolhatatlan drága arany-
 korona vagyon; és fel-fóval nagy vigan azt
 kiáltya, a' meg-nevezett és le-ábrázolt ellenfé-

Jelen. 2.7 gekkel tusakodó lelki vitéznek: *Vinceni dabo:
 A' ki győzedelmes léssen, ugy mond, annak adom
 én ezt a' drága szép koronát.* Oh sok felelem-
 mel, oh sok tusakodással, oh sok fáradsággal
 tellyes, de végezetre oh meg-becsülhetetlen
 drága jutalommal koronázandó lelki vitézfég!
 De még ezt-is kiáltya: *Qui vicerit, non cade-
 tur à morte secunda: A' ki győzedelmes léssen,
 semmiképpen meg-nem sértesik a' második halál-
 tól.* Ez ám, ez a' bődlog élet, ez a' bődlog élet
 után való meghalás, ez a' bődlog meg-halásnak
 jutalma! De ideje immár, hogy a' másik Kér-
 déltre-is edgy főval által-lépjünk.

A' MASODIK ROL.

KETTÓT TÓTTUNK VALA FEL, EDGYIKET EZT: Ki-
 csoda a' ki bődlogul hal-meg? Ezt meg-
 magyaráztuk; hogy csak az, *A' ki győzedelmes
 léssen.* Másodikat ezt, melly immár követke-
 zik: Micsoda követi a' bődlog halált? Ihon-
 meg-mondgya Idvezitónk: *Semmiképpen nem
 sérte-*

sértesik meg, ugymond, a' második haláltól. Az
 halálnak fok-fele neveit bámlállyá az Irás; de
 mind azokat meg-emliteni nem itélem igen-
 szüksegesnek: elég ha kettőt vagy hármat fel-
 jegyzek, mellyek leg-közelebb az én czéломra
 tartoznak. Először azért, az halál semmi nem
 egyéb, hanem a' léleknek Istentől való el-baka-
 dása, melly a' bűn által vagyon. Mert azt mon-
 gya Esaiás Próféta, hogy: *Az hamiságok rétsnek*
szakadást Isten és az emberek között. Erről az ha-
 lálról bőlt Idvezitő Urunk nagy esküvéssel, mi-
 kor azt mondgya a' sent Jánosnál: *Bizony bizony*
mondom néktek, hogy, el-jó az idő, és mostan va-
gyon, mikor az halottak ballyák az Isten Fiának sa-
vát; és a' kik hallándgyák, élnek. Az hol az ha-
 lottakon nem azokat érti, kik immár a' kopor-
 főban bűshődnek; hanem azokat, kik a' go-
 nosz világban láttatnak élni, de lelkekben meg-
 holtak, mert a' bűnnek magokat Istentől elka-
 kastották; és mind addigis meg nem elevened-
 nek, mig az Urnak életstő igéje által a' bűnből
 fel-nem támadnak. Ezt a' lelki halált értette
 akkor-is Urunk, mikor amaz haza kéredző ta-
 nitványnak azt mondá: *Mortui sepeliant suos*
mortuos: Az halottak temessék-el az ő halottyo-
kat; az-az, a' kik meg-holtak a' bűnben, temes-
sék-el azokat a' kik meg-holtak a' bűnért. Más-
 sodszor: az halál semmi nem egyéb, hanem
 a' léleknek a' testtől való el-válása, melly az el-
 fő haláltul, mint föld annyátul, fázmazik. Er-
 ről emlékezik az Apostol, midőn azt mondgya:

Esa. 59. 2.

Ján. 5. 25.

Mát. 2. 22.

Sid. 9. *Statutum est: Meg másolhatóan dolog, hogy minden ember meg-haljon.* Harmadszor, az halál semmi nem egyéb, hanem az hitetlen és penitencia tartás nélkül meg-haló istentelen embereknek örökké-való halálok és kárhozatnyok, melyet a' testi halál után lelkekben megnyárt meg-éreznek; a' fel-támadás után pedig mindtestekben, lelkekben, vég nélkül való örök győtrelemmel kóstitnak. Ezt az halált nevezi a' bent irás második halálnak, ösve vetvén a' meg-említett két első halállal. Ezzel a' második halállal mind azok meghalnak, kik ez életben a' lelki halálbul, az-az, a' bűnből fel-nem támadnak; de a' kik fel-támadnak, és Szent Lélektől újonnan-születtetnek, noha a' testi halált el-nem kerülhetik, de ugyan nem árthat nekik ez a' lelki második halál, ki ez élet után következik az hitetlenekre. Ezt azért a' második lelki örökké-való halált, úgy hozza-bé Idvezítő Urunk az igikben, mint edgy kegyetlen fegyveres ellenséget, és azt mondgya, hogy: *A' ki győzedelmes léssen, ettől meg-nem sértezik:* az-az, nem hogy halálosképpen árthatna az a' halál a' győzedelmes lelki vitéznek; de még ingyen meg-sem illetheti őket: melly tanításával a' mi kegyes Hadnagyunk az Ur Christus, mint egy drága jutalommal indít és ébrest beűnket a' lelki ellenséggel való bátorságos tufakodásra.

Az honnét vísonn igen világoffan ki-jő imcz vigasztalással tellyes, hasznos és idveléséges bép

Valaki ez életben lelki ellenségig győzedelmet véssen, annak bizonynyal és minden kételkedés nélkül örök élete léssen.

Mert ihon az örökké-valóságnak igazságos bája tanittya: *Nequaquam ledetur: A' győzedelmes ember ingyen még csak meg-sem sértehetik a' második haláltul.* Ha meg-nem sértehetik a' második haláltul, tehát meg-bóldogittatik a' másik élettől: Mert, *Sublató unō, ponitur alterum:* Az halál után, vagy el-kárhozik ember, vagy idvezül; De a' kik győzedelmessék ez életben, azok nem kárhozatnak az halál után: azért, bizonynyal és minden kétség nélkül örök élettel koronáztatnak. Tudta és el-is hitte volt ezt amaz nagy Apostol, mikor illyen tellyes bizodalommal állott: *En, úgy mond, ama' nemes harczot meg harczoltam, futásomat el-vegeztem, hitemet meg tartottam; végeztetre letézetett énnékem az igazságoknak koronája, melyet meg-ád énnékem az Ur ama' napon, amaz igaz Biro; nem csak énnékem pedig, hanem mindeneknek is, valakik várják az ő dicsőséges el-jövetelit.* Ezt mutattya a' mi édes Mesterünknek amaz drága és kívánatos bép igéreti: *A' győzedelmessék enni adok amaz el-rejtett Mannában: és adok annak fejér követekét, és a' kövecskén új írott nevet, melyet senki nem tud, hanem csak a' ki azt el-vefszi; hol a' manonán, a' fejér kövecskén, és az új néven, csudálatos ábrázolással ki-tejezi a'*

Tim. 4.

v. 7. 8.

Jelen. 2. v. 12.

Jelen. 2. mennyei méltóságos jutalom elvételének mód-
 gyát. *Ismét: Légy hú mind halálig, és tenéked*
 v. 10. *adom az életnek koronáját.* Ki volna azért köz-
 zületek szerelmefim, vallyon s' ki volna, à ki
 vére hullásáig és elete fogytáig illy drága juta-
 lomért meg-nem hartzolna? Ki volna à ki min-
 den e' világi mulandó jókat, e' mennyei meg-
 bocsúlhetetlen drága jutalomnak nagy vóltá-
 ért, csak merő kárnak, csak merő ganéjnak
 nem alitana? A' kik világi pályá futásnak cél-
 nyában futnak, edgy vesendő koronáért, edgy
 kis férges jutalomért, nints olly hanyarúság, kit
 örömmel el-nem szevednek. S' hát mi, mit,
 nem tselekednénk à romolhatatlan és megfon-
 nyadhatatlan koronáért az örök életért. Dávid
 csak-hogy à Saul Királynak Veje lehetne, halál-
 ra sem szánta magát adni, és egyber-s mind két
 száz erős Filisteusoknak tablyájakat nem félté.
 S' hát mi mit ne cselekednénk azért, hogy, nem
 Saulnak vejei, hanem a' nagy Istennek örököséi, és
 a' Christusnak örökös társai lebesúnk, hogy övéle
 edgyútt meg-dicsőüllyünk. Nosza azért szerelme-
 fim, hogy-ha à keresztyéni intésnek valami helye,
 ha a' szeretetnek valami gyönyörűsége, ha
 à Szent Léleknek valami társasága vagyón ben-
 netek; ha a' mennyei jutalomnak valami ki-
 ványsága vagyón szivetekben: nolza mondom,
 szálllyunk-ki az ördög ellen à lelki fegyverekkel,
 nosza erőtelenítsük à testet magunk megtartóz-
 tatásával, nosza verjük vízfzra e' világnak sem-
 fény vesztő csalárd hízelkedésit magunk ellen-
 be.

1. Cor. 9. 25

1. Sám. 18. v. 27.

Róm. 8. v. 17.

Phil. 2. 11.

ben-vetésével; nem kételkedvén semmit be-
 ne, hogy győzedelmek nem lehetnének; ki-
 váltképpen holott hallyuk, a' szent irátnak sik
 mezején, à mi erős Hadnagyunknak az Ur Jé-
 sus Christusnak hadi *celeusmait*, biztató nógatá-
 sít. Ki néhol azt kiáltya: *Ego vobiscum sum*: Máth. 28.
 En-is tiveletek vagyok. Néhol azt mondgya: *Allyatok ellene az ördögnek, és el-fut titóletek.*
 Erre közelgeftetek, ehez az Istenhez; és az Isten-
 is közelit ti hozzátok. *Confidite! ego vici.* Jac. 4.
 Nosza édes hiveim, ne féllyetek; biztatok, mert *v. 7, 8.*
 meg-győztem én ezeket. Biztassuk továbbá
 mimagunkat azzal-is; Először: Mert minékünk
 az hadakozásban igen igaz igyünk vagyón.
 A' melly ellenfeg csak a' meumért s' tuumért, a'
 másénak törvéntelen kívánásáért hartzol, igaz
 igye nem lévén, ha bintén sok-is, de ugyan tart,
 és telki-isméretitül furdaltarik; de a' ki csak a'
 maga sajtátyát oltalmazza, bátortágos az: *Mert* Sól. 18.
Isten az igazaknak ügyét forgattya, és azoknak ke- *v. 35.*
zeit igazgattya az harczon. Azoknak adgya à meg- *36.*
sabadításnak paisát, és az ő jobb-karjával azokat
tartya-meg. Másodszor: Mert a' mi hadakozá-
 sunk nem búrúakben, hanem az Isten dicsősé-
 gében jár. A' Sátán mind halálig azon vagyón,
 hogy az Istennek tisztességében praktikállyon:
 Vagy hazugság vádolja Istenünket, mint Eva
 Anyánk előtt à Paradicsomban: Vagy tóllünk
 való el-távozással és gondviseletlenséggel, mint
 Christus Urunk előtt à Pusztában. Nem vólnánk
 tehát igaz szolgálai Istenünknek, ha az ő dicsősé-
 ge

Máth. 28. v. 20.

Jac. 4. v. 7, 8.

Sól. 18. v. 35. 36.

Teremt. 3

Máth. 4.

fege mellett ki-nem kelének. Az is bizony csuda dolog volna, ha lsten az ő dicsősége mellett való igyünkben meg-nem segillene. Végezetre, biztassuk ezzel-is magunkat, hogy: noha a' mi ellenségeink felette-igen erősek; mindazáltal ezerszer erősebb a' mi Hadnagyunk, ki mivelünk vagy; ki azokat nem csak meggyőzte, hanem minden fegyvereket, mellyekben bizakodnak vala, el-vőtte. *Meg-fosztván a' birodalmakat és az hatalmasiágokat, azokat nyilván mütöztette, diadalmat vévén rajtok a' keresztfával. El rontotta az ő halálának általa azt, a' kintél az halálnak birodalma vala, az ördögöt; megszabaditván mind azokat, kik az halálnak félelme miatt telyes életekben rabok valának. Ha mikor penig történnék, hogy hátra kezdenék maradozni a' Christusnak seregébül, és meg-restül-nénk a' lelki tusakodásban: Ithon vannak az östönök, mellyekkel magunkat nógassuk. Első légyen ez: Mert soha küldömben meg-nem koronáztatunk; Mivel, *hogya sientén tusakodik-is valaké, de meg-nem koronáztatik, hanemha igazán tusakodik: a' sient Pál taonitála berint, hijában való leane fok nyomorúság benyvedésünk.* Második-östönünk e' légyen, hogy: Soha csak edgy-is a' meg-hólt régi Szentek közzül-is, a' lelki tusakodás nélkül, örök jutalmat nem vehetett. Harmadik ez, hogy: ha meg-restülünk, a' mi lstenünk meg-emészto tűz utánunk, és felette-igen gyűlöli a' meghidegedett beretetü embereket, Negyedik ez, hogy: A'*

mi tu-

mi tusakodásunk ha ugyan fok esztendőkg tartana-is; de csak edgy szempillantásig-való ahoz a' jutalomhoz képest, kit minékünk meg fog adni a' mi Hadnagyunk az Ur Jésus Christus. Mert azt mondom bizonynyal, edgyütt a' szent Pállal: *Hogy a' mellyeket mostan benvedünk, semmiképpen nem hasonlitandók ahoz a' dicsőséghez, melly minékünk meg-jelentetik.* Annak-okaért mi-is a' régi példákat, és mind a' meghallott indító erősegeket, igen serió, igen borsalmatosan meg-gondolván; minden terheket, és környülöttünk való bűnöket, kik a' lelki vitézkedésben ártalmunkra lehetnének, mentül-hamarébb magunkrul le-vetvén, a' mi előnkben adatott ezélt fuffuk-ki: nézvén az Hitnek Urára és el-végezdjére a' Jésus Christusra, ki az ő előtte való öröm helyében, szenyvedett kereszttet, a' gyalázatot semminek tartván; és igy az lsten székieok jobjára ültetett. Gondollyuk-meg azért, nosza gondollyuk-meg, kitsoda lött-légyen ez, a' ki ilyen ellene való szidalmazásokat szenyvedett a' bűnösöktül, hogy elménkben el-fogyatkozván meg-ne fáradgyunk: mert még sziotén a' vérig nem tusakodtunk, a' bűn ellen harczolván. Jövel, oh jövel mi lelkünknek edgyetlen edgy vezére Ur Jésus Christus! és soha ne engedgyed, hogy a' mi ellenségeink valamikor mi rajtunk hatalmat vehessenek, Amen!

De

Róm. 8.
v. 18.Sid. 12.
v. 1, 2.

v. 3, 4.

DE hogy immár befzedünkét rövidítsük; és a' mit ekkédig mondottunk, ez elötrünk fekete gyászos koporsóban fekvő Néhai Nemes és Nemz: *Tarjáni Margit* h. Assonra, Nemes és Nemz: *Debreczeni Thamas* Uram életébéli pájára sabjuk. Vallyon találhatük-e a' megsejtett Tanúságbul olly czikkelyeket, mellyeket a' mi Christusban bődögült Néhai, Nemes, Nemzetes *Assonyunknak*, elébbi életére alkalmaztathatunk? Találunk, és bizony-is találunk. Mert a' lelki vitézség nem úgy jár mint a' testi, hogy csak az erősb férfúi rendet nézné; hanem gyakorta nagyobb ditsirettel virágozik a' gyengébb és erőtlenebb edényekben. Vóltanak ennek-is ellenségei, ha kinek vóltak: tufakodott ez ellen-is a' Sátán, tufakodott a' Test és e' Világ, ha ki ellen tufakodott; Deragyogott az ő fejében az idvelségnek aczél sífakja, a' bődög Reménység, mellyel ellenszeginék csapásítul fejét őrzötte. Tündöklött, mellyén az igazságnak mely-vasa, mellyel sívét az őrdögnek tüzes nyilait oltalmazta. Villogott jobbkezében az Isten igéjének két élű fegyvere, mellyel ellenségit távul űzte. Fénlitt bal-karján az igaz hitnek könyű páisa, mellyel az őrdögnek ártalmas lövöldözését felsedte. Ekeskedett derekán az igaz mondásnak bogláros pártá-öve, kivel az hasontalan befédoktúl magát oltalmazta. Ragyogtak, tündöklöttek lábaiban a' békefényes Evangyéliomnak farui, mellyekkel kész vólt az Urnak útáin jár-

in járni. Azért, ha Salamon nem tartotta illeleának, a' jó Assonyi állatnak dicsirettit, örök emlékezetben hadni, és azt mondani: *A' melly Assonyi állat féli az Urat, ez dicsirettet serez magának; adgyatok ennek az ő keze munkájának gyümölcsébül, és dicsíriék őket a' kapukban az ő cselekedeti.* Ditsírje ezt a' bődögül idvezült Assonyi állatot-is az Urnak igaz felelme, kibben szive szeriat tellyes életében gyönyörködött: Ditsírje ama' tökéletes maga megtartoztató mértékletes élet: Ditsírje szerelmes Férszéhez koporsójáig való fegyhetetlen hűsége; Ditsírje kedves édes Fiaira s' Leányira való fíradhatatlan szerény gondviselésé: Ditsírje ama' ritka példájú igaz Alázatosság, Szelidség: Ditsírje az igaz mondásnak és igaz mondókának tökéletes szereteti: Dicsírje az Abigailnak ebesége: Ditsírje a' Susánnának tisztasága:

Ditsírjék ötet a' minden jószágos dolgoknak ditsíreti,
Amen.

A' kegyes Léleknek buzgóságos Kőnyörgése, a' Test, Világ,
s' Ördög kifirteti ellen; (melly mostan tétetett ide.)

ORökké-való nagy tanácsú, és végére mehetetlen bölcseségű, s' nagy erejű Isten, seregeknek Ura! és e' siralomnak völgyében, sok kifirtetek alatt nyomorgó, szegény hivednek kegyelmes és kőnyőrűlő Attya! Te látod, mint mindent tudó Isten, mennyi ellenem törekedő és utánam leselkedő ellenségekkel légyen nékem ügyem, míg ez ezer képű csalártságokkal tellyes világban, és e' bűnökkel megtölt testemnek romlandó sátorában lakozom: Ugyan-is, éjjel s' nappal velem járó ellenségem az én bűnös testem, melyben semmi jó nincsen; mivelhogy egészben bűnben fogantattam, és bűnnek magyából teremtettem. Annak felette az én vérem, és az én testem úgy megvesztegettetett, hogy az én értelmemnek segítségéből, azt a' mi a' léleké, sem e' szembe nem vehetem, sem meg nem érthetem: *mert a' test a' lélek ellen, a' lélek pedig a' test ellen kíván, és ezek egymással ellenkezővén harcolnak.* Ezokáért a' gonosz kívánságnak még testemben maradt ereje, igyekezik én bennem uralkodni, a' bűnnek szolgál el-adni; és az én megvesztett természetemnek hajlandósága, mint egy meredeken, az esetbe tabítani. E' világ-is veszendő dicsőséggel izgatty bűneimnek sullyos terhe alatt el-bádgyadott szegény lelkemet, és a' minden híváságos gyönyörűségeknek részegítő borával igyekezik engemet meg-tántorítani, s' baráttává tenni, és te tülled én Istenemtől el-fakasztani, s-a' pokolra béles útat nyitni: Mert semmi egyéb nincsen e' világban, hanem a' testnek és semnek kívánsága, s' életnek ke-

nek kevélysége. Ezek felett oh Uram! az egész világ bűnben helyhez tetett, botránkozásokkal és bűnökkel meg-rakódott: mellyek, mint a' meg-háborodott tengernek habjai, szívemet gyöttrő veszedelmekbe merítik nyomorult fejemet. De mind ezek felett, az én meg-eskütt és meg-békélhetetlen lelki ellenségem a' pokolbéli ördög, *ama' régi kígyó, mint az ordító oroslán, engem bűntelen környül-jár, hogy eh' torkába bé-nyeljen, vétekbe, gyalázatba, és keserűségbe ejtsen: mert imé igyekezik engem meg-fogni hol gazdagsággal, szegénységgel, hol gyönyörűségekkel, hol gondokkal, hol e' világ tisztességének és egy sem-pillantásig való ditsőséggének kívánásával, és végezetre sok külömb külömb-féle gonofságokkal és vétkekkel, nékem s'avával és cselekedetivel éjjel és nappal tört vét.* Mit cselekedgyem, azért, s' hova fogjak, oh én Uram és én Istenem! ennyi lelkem gyöttrő ellenségeim között? nem tudok mit tenni! mert ha magamat el-nézem, nem találok magamban annyi erőt, hogy ezeknek ellenek álhabfak, Légy segítséggel azért énnékem oh én Uram, én kőfálam, én paifom, én óltalmom, én szabadittásomnak és idvelségemnek erős Istenem, nagy Isten! erősíts Szent Lelked által, hogy az, én bennem uralkodgyék, győzedelemmel hatalmaskodgyék, énis annak mindenkor alája légyek vetterve: és annak erejével, a' testnek cselekedeteit minden vétkekkel és gonosz kívánságokkal, meg-öldököllyem; hogy ennek utánna az én tulajdon kívánságimnak akarattya berint, és az én elmémnek hijában-valósága szerint ne járjak. Es ha valamik or, itéletednek bölcsesége szerint, a' testtől és a' vértől el-foglaltatásom történik; engedgyed akkor, oh Uram! a' te kegyelmed által való megtérésemet és felkelésemet.

Bzen-

Ezen-is alázatosán kérlek tégedet szerelmes Istenem!
 hogy minden e' földi dolgoktól fordítsd engemet, és
 vonny magadhoz, hogy e' világgal vissza ne éllyek, és
 valami abban vagyok azt ne szeressem; mivel e' világ,
 s' ennek kívánsága el-múlik. Engedgyed oh Uram!
 hogy a' világhoz magamat ne sabjam; hanem változ-
 zam-el az én elmémnek ujúlása által, hogy javalhaf-
 sam és cselekedhessem a' te jó és tökéletes akaratodat;
 hogy a' világ énnékem meg-felzittertven, és én-is e' vi-
 lágoak ellene-mondván, el-távoztassam minden ó ki-
 vánságait, és meg-útálljam minden fertelmességit.
 Nyisd-meg végezetre oh én Istenem az én szemeimet!
 hadd ugyan valójában ismerhessem-meg, melly ravasz
 és hatalmas ellenségem énnékem az ördög, és őtet tud-
 gyam el-kerülni tellyes igyekezetemmel. Szabadíts-
 meg e' lelki halállal ijesztő kegyetlen ellenségem:ül, ki
 láttatik farkam tartani, hogy útaidon ne járnék: elrejt-
 tetted a' földben az ó köteleit, és az ó töreit az én ösvé-
 nyemre; de te Uram fogjad idvelségednek szarvához
 ragaskodó kezeimet, hadd kerülhessem el lelke-
 tem után vetett hálóit. *Ótörtets-fel* azért engemet a'
 te igazságodnak fegyverében, hogy meg-álhassak az ördög-
 nek minden incselkedé-si ellen: övezd-bé derekamat igaz mon-
 dással: *Ótörtets-fel* az igazságnak mely-vasában: saruzd-
 meg lábaimat a' békeségnek Evangyéliomával: erősítsd-
 meg szívemet az hitnek pársával: az idveség felől való remé-
 ség síkját tedd fejemre: és a' lelki fegyvert nyújtsd nékem;
 hogy a' te segedelmedből, lelki ellenségeim ellen, cselekedhes-
 sem erős dolgokat. Hogy pedig ebbéli kegyelmedet megnyer-
 hessem, töröld-el minden én bűncimet a' te irgalomságodnak
 foksága szerint, mőd-el álnokságimat a' Christushoz vérvével,
 és az én vétkemből tisztíts-meg a' te jó kedvedért; Hogy így lel-
 ki harcomat meg-harczolván, és pálya-futásomnak végét bel-
 dögül el-érvén, nyerhessem-el az örök életnek koronáját, Amen!

2002
 2002

Az
 ANGLIA ORSZAGBAN
 lévő

SALERNITANA SCHOLA
 LANAK

JO EGESSEGRŐL
 való Meg-tartásnak módgyá-
 ról írott

K Ö N Y V E:

Mellyet a' Nemes és Hires ANGLIAI
 SALERNITANA SCHOLA írt volt *Deak*
 nyelven, az immár régen elmúlt
 Észteendőkből.

Mostan pedig Magyarra fordított Rhyt-
 musokban alkalmaztatva

FEL-VINCZI GYÖRGY
 által, 1693-ban, Pünk. Havában.

KOLOSVARATT;
 Nyomt. VERES-EGYMAZI ISTVAN. 1693.

A' JO - AKARO OLVASOHOZ:

Joakaró Olvasó! Ha mi-oltyat e' Munkámban látasz,
 a' mit vagy el-hagyatott dolognak, vagy többítésnek, vagy
 a' Deac' szók'nak természet-szerint-való fordítása ellen va-
 lónak lenni gondolnál: addig Irásomat meg-ne czáfoid, vala-
 meddig elmédben jól meg nem hányod-veded, vagy náladnál
 tudósabbaktól nem érkezel, micodás szók' mi okert tette-
 nek fel. Mert, a' miképen azokat a' Tropusokat, Figurá-
 kát, (mellyeknek még sok részei vannak:) e' bölcs Salernita-
 na Schola bizonyos okokra nézve fel-tört: azért törté-fel ez
 Munkájában, hogy, vagy ki nem sült volna különben jól a' do-
 lognak magyarázattya; vagy, a' meg határozott czélú ver-
 seknek summáját, az határon kívül való szók'kal kellett vol-
 na ki-fejezni: Es így, annak rendi meg-bomlott volna. Igy
 önü, mivel a' meg határozott mestersegü, és nem Prosa, (azaz,
 szabadon folyható:) hanem Ligata (azaz, meg-kötöttöt,
 határozott:) Munkából, ugyan meg-határozottat fordítottam
 Magyar Rhythmusokra; lehetetlenség, hogy az együgyü elme
 mind helyes rendü magyarázatban vehesse. Hanem: Vala-
 mit ebben nem értesz, ha a' magad elméd fel nem éri, tuda-
 kozzál olyanoktúl, a' kik tégedet ebben el-igazíthatnak. De
 mindenek felett, jól meg vizsgáljad a' Distinctiókat: (Com-
 matat, Colonokat, Media-Nótákat, Functumokat, és
 Parenthésiseket:) mellyek tégedet e' fordításomban való gya-
 nús szók'nak meg-értésére igen segítenek. Ha melly szók'at
 pedig olyanokat találsz, mellyek vagy nem az helyes Magyat-
 sági ki-nevezés szerint valók, vagy a' meg-magyarázatban
 hiányosok, azokat tulajdonitd a' Rhythmusoknak meg-határo-
 zott rendinek. Te mindazáltal ha e' le-íratott intésemet visgá-
 lod, mind ezeknek értelmére meherse. Légy egészségben!

A' PATRONUSHOZ:

IM, Nemzetes Uram Mihály néven Húszár,
 Kit jeles Anyától nemzett völt Colosvár,
 A' mit tölem kértél jelen vagyon immár:
 Messze, vagy nagy fókhoz ne mennyünk ezért bár.
 Méltán viselheted a' szép Húszár nevet,
 Hogy Magyarúl lenni kívántad e' könyves:
 Mert e' név Németül jeles vitézi tehes;
 S' egészség tartónál vitézebb ki lehet?
 Mert mint a' vitézség nem csak erőből áll;
 Hanem, a' bátor szív, s' az okosság használ:
 Igy, az egészségre nem sok étel szolgál,
 De mértékletesség, melly jobb tobzodásnál.
 Hiszem, Húszár névnek akkor meg-feleltél,
 Nagy Saxoniában hogy fegyvert viseltél,
 S' az Herczegi háznál sokszor kedvet leltél;
 De még az sem völt jobb mértékletességnél.
 Mert a' mértékletes ételben is talban
 Isteni szolgálat végbe mehet jobban:
 Bölcsesség, gazdagság fundáltatik abban:
 Ember étete is nyújtatik hoszszabban.
 Elég gazdag s' bölcs, ki mértékletesen él,
 Merő ez által ember egészséges meg-nyér;
 A' jó ember pedig Istenül csak azs kér:

89
A bölcs Cicero-ú e' dolgra rá tér.
Mert midőn levelet barátságának írja;
Első köszöntésin illy szavakat mondgya:
Ha egészségben vagy jól van: s' ugyan hagyja,
Hogy egészségére legyen nagyobb gondgya.
Mésán bórsúltsed meg hát e' Nemes Schólát,
A' melly Királyának írta e' szép munkát.
Hogy csekély elmémnek kívántad folyását,
Terjessze rád az UR ezérs szent áldását.
Mert nem cselekedtem ezt én tudósakért;
Hanem, hogy jó Uram kértél, együgyükért.
En is a' Szent Istens szent segedelméért
Aldom, s' a' Kegyelmed jó egészségéért.

Nemzetes Uramnak

alázatos szolgája N. Colofváy város-
ának edgyik hűtő Szolga-Biraja,

FEL-VINCZI GYÖRGY.

AZ ANGLIA ORSZAGBAN
lévő
SALERNITANA SCHOLANAK
JOEGESSEGRÓL
való Meg-tartásnak módgyáról irott
KÖNYVE.

I. R E S Z:

Az elmének indulatirúl: Es némelley summás
orvoslásnak módgyarúl. Az Orvos Doctörök
nélkül sütkösöknek magok alkalmaztatásarúl:

A' nagy Angliának edgyik fő Schólája,
Melly nevezet szerint a' Salernitána,
Kegyes KIRALYANAK Irását ajánlja;
Hogy Egészségének így légyem Tartása:

Hogyha egészséged tartani jóvallod,
Vagy tölled el-üzni önként nem akarod,
El-vedd te magadtúl minden sullyos gondod:
Hidd-el, hogy sokat árt szerrelen baragod.

Mértéktelenen ély boroddal, étkeddel;
Igy léfzen hasznosabb a' mit bé-vész, hidd-el:
Minhelen ebédlesz, jární-kelni kelly fel:
Ha szerit teheted, déli álmod hagy-el.

A 3

A' vi-

84
A' vizelletedet nálad ne szorongasd:
A' meg-emésztettet soká ne tartóztasd.
Ugy igyekezzél, hogy ezeket meg-tarthasd;
Hogy sok esztendőkre napjaidat nyújthasd.

Mikor Orvos Doctor hozzád közel nincsen,
Im ez három dolog néked Orvos léfzen:
Elméd' vidítsd: Tested nyugodalmot végyen:
Későn, s' idő előtt ebéded ne légyen.

II.

*Az Agyvelőnek meg-erősödéséről: és a'
Szem-világnak meg-újulásáról:*

Midőn reggel fel kelsz, hideg vízben mosdjad:
Mentül hivesebb lesz, szemednek ez használ;
Jó, ha ember akkor ide-s-ova sétál,
S' tagjai terjesztve ha keveset járkál.

Hajad meg-fűsülni akkor ne múlásd-el;
Fogaid' meg-tisztítsd vízzel, vagy kezeddél:
Agyadnak veleje erősödik ezzel,
S' minden tagaidnak használ, bizony, hidd-el.

Midőn meg-feredtél magad' tartsd melegben,
Hogyha ebádléttél, állj, ne ülj csak helyben:
Vagy kicsinyt szellőzzél ott-kin az hivesben;
Ne légyen változás belső részeidben.

Hogy a' jól-nézésre szemed élesüllyön;
Szép tiszta kúrfőbe gvakorta tekintsen;
Reggel az hegyekre függesztve nézéllyen;
Estve felé pedig vizeket szemléllyen.

III.

85
III.

Nappali és déli Álomról:

Négy ártalmi vannak a' déli álomnak;
Hát kevés időt hagyj, vagy semmit se annak:
E' nyavalyák abbúl mert reád támadnak:
Hideg, Restség, Nátha, s' terhe Főfájásnak.

IV.

Az hasban meg-tartóztatott Szélről:

Az hasban meg-tartott kóválygó dohos Szél,
Nagy nyavalyákat hoz, onnan ha ki nem kél:
Görcsöt, Vízkórágót, Kólyikásúl a' bél.
S' az illy ember gyakran Fő-szédelgéstül fél.

V.

A' Vacsoráról:

Sok kint lát a' gyomor a' nagy vacsorátúl:
Nem nyughatik annak mert teli vóltátúl.
Hogy pedig könnyebb légy a' meg-hijúlt hastúl,
Meg-ódd éjtszakára magad' dobzódástúl.

VI.

*Az étel előtt való maga alkalmaztatás-
ról: és ételnek s' italnak módgyáról:*

Valamig nem érzed gyomrod' üresülni,
Előbbi ételtül éppen meg-tisztúlni,
Mind addig se egyél: mert nem fog használni,
Ételre ha ételt gyomrodba mersz hánni.

Eteled idejét ha tudni akarod,
Im e' két jelekből könnyen meg-tanúlod:

Edgyik: ha az ételt felettébb kívánod;
Másk: hogyha szádban igen lúg a' nyálad.

VII.

Az elmét meg-háborító és meg-bámitó étkeknek el-távoztatásáru. S-a' Sajtrú:

Alma, Baraczk, Kórtvély, Tég, Sajt, és a' sós Hús,
Szarvas hús, és Nyúl hús, Ökör hús, Kecské hús,
Fekete fárt szerzők, s' lész Melancholicus:
Mind ártanak ezek; beteg hát töllők fufs.

A' Sajt-is erejét hasadban úgy tartya,
Hogy a' több eledelt emésztésre hajtya:
Azért, szád meg enni csak akkor jóvalya,
Mikor ötet néked a' fősvény kéz adgya.

VIII.

A' jó vért szerző Eledelek:

Az új Tyukmonyakkal a' piros Bor hasznos:
Jobb az éték lév-is, a' melly igen firos:
A' fejér és puha Semlye-is hathatós;
Természet segítők mindenik, bizonyos.

A' Papi rendeknek, s' elme fárasztóknak,
Ezek tartatnak ám enni hasznosbaknak:
Ha olly Tyukmonyakkal kedveznek hasoknak,
Mellyek tiszták, hoszfzak, s' látzának újjaknak.

IX.

A' vastagon éltető, és hizlaló Eledelek:

Búza kenyér, új Sajt, Tég, hidgyed, kővérít.
Minden enni való állatok' herépt.

Disz-

Diszno húst, agyvelőt, s' koncoknak velejit
Egyél. S' édes Borral gyűjtsd tested' erejit.

A' gyönyörködötető kedves izű étkek,
S' higan sült Tyukmonyak téged kővérítnek:
A' jól meg-ért Fügék sem utolsók lésznek:
S' új Szőlő gerezdek; mind hizlalnak ezek.

X.

A' jó Bornak tulajdonsági:

Ezekbül próbálhadd Bornak ó jófágát:
Elsőben: ha annak kedvelled illattyát,
Azután az izit: s' szemléld tisztaságát:
Színérül-is érthedd annak ó mivóltát.

Hogyha jó Bort kívánsz innya jó kedvedbül;
Meg-ismérheted azt illyen öt jelekbül:
Kellemes illatrúl, erejek, s' színekrúl,
Hivelségrúl, s' mikor töltöd fel-szőkésrúl.

XI.

Az édes, és fejér Bor:

Az édes és fejér Borok táplálóbbak,
Testedet tartani, hidgyed, azok jobbak,
Tagjaid az illytől lésznek zomokjabbak,
Erőd ezzel épül, s' inaid gyorsabbak.

XII.

Piros Bor:

Ha piros Bort iszol felettébb, s' gyakorta,
Has puffadással lesz annak az ártalma;
Sőt ha tiszta vólt is torkodnak az hangja,

A 5

Re-

86 Rekedést ad néked, mert szód' meg-zavarja.

XIII.

Az halálos mérget el-üző Orvosságok:

Fokhagyma, és Rúta, Körtvély, a' Retekkel,
Méreg ellen valók, Dió-is, Terjékkal.

Ki Fokhagymát eszik éhomra jó reggel,
Nem veszi-meg gyomrát akármedly rosz vizzel:

Nem háborítja-meg semmi hely változás.

Az Aratóknál-is azért ez a' szokás,
Hogy étkek gyakortább legyen jó Fokhagymás,
S' úgy lesz bátorfágosb a' déli nyugovás.

Mert midőn munkájok után el-bádgyadnak,
Es lankatt testeket adgyák az álomnak,
Az ártalmas férgek nekik nem árthatnak,
Ezek ellen akkor bátrabban nyughatnak.

XIV.

A' bé-szivandó és ki-bocsátandó híg ég:

Mikoron az híg ég tiszta és világos,
Bé-szini mindennek akkor bátorfágos,
Es hogyha meg-döglött párátul nem dohos,
Avagy árnyékszéktul nem meg-veszett szagos.

XV.

A' felettéb való Bor-ital:

Eftvéli Bor-ital ha fájrattya fejed,
S' roszfzúl vagy on attul mind az egész tested,
Ez legyen orvosság néked attul, hidgyed:
Reggel ismét azzal ásztafsad a' béled.

XVI.

XVI.

A' jobb Bor:

Mentől jobb Bort iszol, attul lesz jobb véred;
Ha fekete, attul rest léfzen a' tested;
Tiszta, vékony, s' nem új, kit kívánnyon inyed,
Allapadott, s' szókó: s' vizzel elegyrsed.

XVII.

A' Serrul:

Ne legyen Serec-is iziben eczetes,
Zavaros, se sűrű, mert ez nem kellemes;
Búzából legyen főtt, s' ez lesz igen jeles,
Allapadott, s' szállott, mert így egészséges.

XVIII.

Serrel való éles:

A' melly Serbül mikor kedved szerint iszol,
Csak szomjad müllýék-el, s' néked az esik jól:
Mert hogyha gyomrodban eledelt széllyel tol,
Hurkád azon éjjel nagy korrogással szól.

XIX.

Az estendőnek mellyik részében micsoda

Eledel hasznosabb:

A' ki nyilt Tavasfzal kevés legyen étkedt
A' soka Nyárban-is nem használ tenéked.
Az ősi gyümölcsöt meg sirattya béled.
Télben egyél annyit, mennyit rattya kedved.

XX.

Az ártalmas Italok ellen való Orvosságok:

Sálya

90 Sállya ha Rútával italodban lészén,
Semmi étcedben ártalom nem lészén;
Vagy Sállyával Róla pohárodban lészén,
Fajtalan szerelmet meg-lásznak éppen.

XXI.

*A Tenger vizétől való Csömör és ne-
bészég ellen:*

Ha ki hajóházní Tenger vizére mégy,
S' annak erejétől félsz hogy beteg ne légy,
Ugyan-azon Vizzel elegyűlt Bort bé-végy:
Igy nem árt-meg. Rajta bátran csak által mégy.

XX II.

Közönséges Trágyázások:

Sállya, Bor, és a Só csinálnak jobb étket:
Borsal, Fokhagymával szereds Petrefelymet;
Jó étket szeretnek a' kiknek ez tetszet,
Ezek nem vesztik-meg csömörrel a' testet.

XX III.

A' kezek meg-mosásának hasznai:

Étel után a' ki kezeid meg-mosod,
Kettős lészén ebből tenéked az hasznod:
Tiszta lesz tenyered, s' élesb szem-világod;
Gyakor kéz mosással egészséged tartod.

XX IV.

Kenyerről:

Ne légyen Kenyered igen kemény, s' meleg;
Jobb lészé az költen, hogysem ha nem költ-meg;

Az

91 Az jobb melly lyukatos, tudgya ezt a' Kórség,
Nem egészséges ha sülése nem elég.

Mert az ilyen Kenyér gyomrodot terheli,
A' fekete lárt is felette neveli;
Rendi szerint lóztat az inyed kedvelli,
Sületlen és korpás Kenyért ki ditséri?

XX V.

Difznó hús:

Difznó hús Bor nélkül roszszabb a' Juh húsnál;
Borral ó jobb étel, s' orvolságul használ;
Hurkája jobb egyéb állat hurkáinál;
Kővériben pedig nincs jobb a' topjánál.

XX VI.

A' Mustról:

Meg-akadályozza a' must a' vizellést;
Az hasnak peniglen ad ó szabad menést,
Májban s' lépben szerev nedveség rekedést,
Az hójagnak pedig kövel nehezedeést.

XX VII.

Bor és Viz italról:

A' Viz ital igen árt az étel közben,
Gyomrot meg hidegít, s' nem emésztet könnyen,
Valamint bé veszed jó ki majd akképpen,
Hanem ha mind estig dolgozol erősen.

Igyanak Bort azért inkább az Emberek;
A' több állatoknak jók lésznek a' Vizek:
Vagy mikor folyam nincs, élressék kútfejek;
Nem jó, hogy csak Vizzel éllyenek Emberek.

Borju húsról:

Mivel igen gyenge a' Borjúnak húsa,
Test táplálására van ennek nagy hatzna.

XXIX.

A' meg-ételre alkalmatosabb Madarak:

Tyúk, Galamb, Seregély, Gerlicze, Kappañal,
Fűrjek, és a' Rigó, ízesek, Fáczánnal,
Fogoly, s' Húros-madár, csácsogó Harissal,
Tengeri Réczével, s' Tuzok, a' Fajd-tyúkkal.

XXX.

Az egészségesebb Halak:

Hal hogyha lágy testű, nagy, puha, és torha,
Kedvesnek ételre ezt választad néha;
Hogyha kemény testű, aprólék, s' nem puha,
Mikor ezt meg-élsz több van ennek halzna.

A' Csuka, Sügérrel, az apró Kővi hal,
Tengeri fejr hal, Czompó, Veréb hallal,
Más Tengeri kis hal, Potyka is, Pisztrangal,
Kedvesek ételre magok jólagokkal.

A' Csuka felől azt kiki meg valhattya,
Hogy minden Halaknak csak ő a' Királya:
Mert midőn a' vizet több Halak közt úzítja,
Nagy kegyetlenségét azokon mútatya.

XXXI.

Ingolna: Sajt:

Ha meg-élsz testét az Ingolna halnak:

Vagy

93
Vagy mértéket nem tész ételében Sajtnak;
Mindenik szavadnak rekedéssel ártnak:
Hanemba szüntelen Bort adsz a' torkodnak.

XXXII.

*Etkednek, s' Borodnak ebéd és vacsorakor
való meg-elegyítése, és meg-változtatása:*

Az ételkor szükség gyakran kevés ital.
Tyukmonyad legyen hig, új, és használj azzal.

XXXIII.

A' Borsóruól:

Dicséretes Borsót mostanában öttünk,
Melly nem sokára lőtt meg-vetendő tőlünk:
Hajalatlan, gyomrunk' puffasztotta nekünk;
Haja nélkül, vólt ez alkalmatosb étünk.

XXXIV.

*A' Tej, erőtlen és száraz-betegséges
emberek eledele:*

Egészséges a' Tej gyenge Embereknek,
Kiváltképpen Tejek Kecskéknek, s' Tavéknak,
Jobb Tejek Szamárnak, Juhok, s' Teheneknek:
Kit főfajók, s' Hideg-lelők kerüllyenek.

XXXV.

A' Vajról:

Lágyíttya a' gyomrot a' kinek Vaj teszlik:
Hafát is el-csapja a' ki sokat eszik,
Kivált ha kik Hideg-leléskor nem vészlik,
Jó nedvesség testben ez által tenyészlik.

XXXVI:

A Savórúl:

Hachatós gyomorban a' Téjből lőtt Savó:
Mosni, tisztítani, s' zavarni gyomrot jó.

XXXVII.

A Sajtról:

A' lány Sajt ad néked hideg természet,
Meg-szorittya benned a' meg-emésztettet;
Minthogy durva, s' nedves, azért keményíthet:
Ezek esnek arra a' ki illyent ízeret.

Jó a' Sajt Kenyérrel egészségeseknek,
Leg-jobb étel, hidgyed, többinél ezeknek;
Ha peniglen adod a' betegeseknek,
Kenyérrel, s-a' nélkül se jóvald ezeknek.

A' Sajt ő-magáról:

A' tudatlan Orvos nevez ártalmasnak:
Ő-maga sem tudgya miért nevez annak;
De kik tapasztalák erejét vóltomnak,
El-hiszem hoy tudgyák hasznát-is ők annak.

A' gyenge gyomornak adok én nagy erőt,
Mert hamar meg-főzöm a' mi benne nem főtt;
Ha ki engem meg-ótt más több étel előtt,
A' mi meg-rekedt ott onnat hamar ki-jött.

A' kinek ételtől meg-dagadt az hasa,
En általam lézzen annak tágulása.
Ha ki a' természet dolgait jól tudgya,
En felöllem mind ezt ő meg-bizonyittya.

XXXVIII.

Az Etel s' Ital vételnek módgyarúl:

Etel között gyakran egy egy kicsinyt igyál;
De, hogy beteg ne légy, sokat se zabállyal;
Hasad' fájdalmával hogy ne-is kinlódgyál,
Etel előtt néha Bortól se távozzál.

Hal érelt Dióval; Húst rekesz-bé Sajtal.
Egy féle Dió jobb, s' hasznod lézzen azzal;
Más, ártalmas; harmad, fenyeget halállal.
Minden Tyukmonyt ónts-meg egy egy pohár
(Borral.)

XXXIX

Körtvélyrúl:

Bor italt el ne hadgy Körtvély étel után.
Dió-is orvosság méreg ellen nyilván,
A' melly Körtvély terem mert náluak itt a' fán,
Bor nélkül ez néked méreg lézzen nyilván.
Főve lesz orvosság Körtvély méreg ellen;
Ártalmas peniglen főtelen és nyersen,
Gyomrod' nehezíti; de tágittya főtten.
Alma étel után könnyűdni menny menten.

XL.

Cserefsnyérúl:

Ha Cserefsnyét eszel, lézzen nagy hasznodra,
Ettől terem testben vérnek is a' jova,
S' gyomrodát tisztittya: sőt ha ott lesz magva,
Követ-is belölled ízépen ki-öszlattya.

B

XLI.

Szilváról:

Hivesít tégedet, s' rágit gyomron Szilva:
Sokat használ, hidgyed, néked annak jova.

XLII.

Barackról:

Módozon edd, és idd, Barackot a' Mustal:
Igy szokás meg-enni Szőlőt-is Dióval.
Afszú-Szőlő lépnek vagyon ártalommal:
Jó hurúttól: s' veséd' tisztíttya azonnal.

XLIII.

Fügevül:

Hogyha Füget tévesz a' mérges Fekélyre,
Futóó Mirigyre, Golyvára, Kelésre,
S' iras-ruha gyanánt ragasztod ezekre,
Vagy ki-fokadnak, vagy el-öszolnak végre.
Ha pedig Fügere Mákot reá hintesz,
Meg-törött csontnak-is forradást készítesz:
Ugyan ezt meg-éve tetveket tenyésztesz:
S' szerelemre mozdít; de ártalmat vélsesz.

XLIV.

Náspolyról:

Náspoly vizellere téged sokszor készít;
A' béledbe pedig mikor jutánd, szorit:
Keménnye jólággal kívánlágot indit;
Mentől lágyabb pedig annál jobban segít.

XLV.

Mustról:

A' Must is Emberben indit vizelleter,
Puffaszttya a' gyomrot, s' mozdít emésztetet.

XLVI.

Ser, és Eczet:

Temérdekül testben Serrel a' nedveség,
Inaidban pedig lesz atúl erőtség,
Hasznoson kövérít, vér lesz atúl elég,
Vizeltet, haft lágyít, puffaszt nem kevelség.
Hivesít egyszer-s mind ugyan a' Ser téged:
Eczet-is szintén úgy, s' száraszttya bő véred,
Melancholiát hoz, s' magyot apaszt benned,
Szárznak árt, s' kövért száraszt bizony hidjed.

XLVII.

Répa:

Az édesült Répa hasznos a' gyomornak,
Csak-hogy szelet támaszt az alsó hurkának,
Vizeltet, s' ártalmas romlással a' fognak;
Fővetlen, has-fájást szerez néked, s' másnak.

XLVIII.

Az élő-állatoknak belső részek:

A' Sziv a' gyomorban későn emésztődik,
Emésztés után-is keménnyé verődik:
A' Gyomorruól szintén illy dolog értetik;
Külső része pedig jobban itéletik.
A' Tüdő pediglen könnyebb emésztésű,

B 2

S' ha-

98
S' hamarébb el-forvad gyomorban, mint a Szű.
Agyvelőkben sincsen egy-is olly jó izű,
Mint a' melly szájunkban a' Tyúk fejéből jú.

XLIX.

Kömény mag:

A' Köménynek magva, hogyha ki ezzel élt,
Alsó vég-hurkáról el-tiltott dohos szélt;
Sót Kömény, s' Kaporrúl valaki jól itélt,
Ezekbül magának illy négy hasznót remélt:

Hideg-lelést el-tilt, s' mérget-is el-űzi,
A' sáros gyomornak tisztulását szerzi,
Szemednek látását igen élesíti,
E' jókat tenéked a' Kapor meg-szerzi.

L.

Anis:

A' jó szagú Anis szemet világosít,
Meg-étellel pedig gyomrot-is erősit,
Mentől édesb izű, benned több jót indít,
Minden tetemidben olly erősen éppit.

LI.

Nád gyűkér hamva tulajdonképpen:

avagy, égett korom:

A' ki újonában-vágott sebet érez,
Hogy véri meg-állyon, Korom hamval hintez;
Nem halálos sebet ha ki véle kötöz,
Egyéb flastromoknál hamarébb gyógyít ez:

Hasznos ez a' májnak: s-a' Fa-héj a' szűnek:

Az

99
A' Moh-fű peniglen úgy az agyvelőnek:
Edes-gyűkér étel igen jó tudónek:
Keserű (*gyűkér*) gyomornak: Kapornais lépnek.

LII.

Sóru:

Mikoron ebédlesz, vagy úlsz vacsorára,
Só-tartót tégy elé akkor az asztalra:
Mérget el-űz a' Só, s' hoz jó izt szájadra:
Nem dicsérek étket Só nélkül számodra.
Szárazsztanak a' Sós étkek, és hevítnek,
Látást ostobitnak, magot kevesítnek,
Rűhet nemznek, s' könnyen viszketegecsítnek;
Néha penig ugyan ezek hivecsítnek.
Azért, elsőben-is az asztalra Sót tégy,
Elsőben-is onnan többinél Sót el-végy;
Ebéd s' vacsorádon Só nélkül el-ne légy:
Mert nem lesz jól győrod, mikor onat el-mégy.

LIII.

Izek, és azoknak minéműségek:

Hevítnek ez hármak: sós, erős, keserű.
Hidegit ezetes, kemény, s' tenger izű.
Olajos, sőtalan, siros, édes kedvű,
Véred lesz ezektől helyes mértékletű.

LIV.

Boros Kenyér:

Négy jeles haszna van a' Boros Kenyérnek:
Fogat tisztít, s' éles látást ad a' szemnek;

B 3

Ha

100
Ha véred nincs, vért gyűjts azzal a' testednek;
Bó vért apaszt véle rendkívül élőknek.

L V.

Etel idejének tartása:

Minden embereknek hagyom s' parantsolom,
Szokott órát tarsson ételnek, jóvallom;
Ha nem kinszeriti nagy szűklég, úgy mondom:
Hippocrátesst erre bizonyáságnak vallom.

Mert ha szokott időn kül lészen vacsorád,
Dögleletes Pestis ebbül támad reád;
Ebédi rendtartást ha időhöz ízabnád,
Ar orvolságot-is ezzel meg-haladnád.

L VI.

Az ételbéli rendtartásnak módgya:

Millyent egyél, s' mikor, hánszor, hol, és men-
Doctori Régulán tarts-meg eñek rendit; (nyit,
Ezeknek módgyárúl ne gondolly csak semmit:
Mert a' rendeletlen étel rosfszat indit.

L VII.

Sós Káposzta:

Hogyha eléglégre eszel sós Káposztát,
Meg-fogja bélednek ki vágyó falakját;
Ha levében ízol, tágasítod úrttyát:
Lével edgyütt húsa meg-ereszti gárttyát.

Hogy hasadat néked zölden el ne csapja,
A' külső színétül bár víz jól meg-mossa:
Mert hogyha gyomrodba bé-mégyen mohossa,
El-hidd nyilvánfággal, a' gátát el-csapja.

LVIII.

Mályva:

A' régi Doctörök Mályvák felől írják:
Hogy, gyomorba bé-ment eledelt lágyittyák:
Gyökere vakarcsa hasad' meg-indittyák,
S' Aszszonyon megállott hőszámot mozdittyák.

L IX.

Mentha:

Mentha gelesztárúl hogyha jó nem vólna,
Gyomorbúl ártalmas férget ki nem tolna,
S' abban émeledés tölle nem oszolna;
Magárúl mindennek hazugságot szólna.

L X.

Sállya:

Miért hal-meg, kinek kerti tenyész Sállját?
Mert halálnak kertben nem ládd orvolságát,
Ő a' ki inaknak erőtelen vóltát,
S' kéz reszketést el-üz, s' Hideglelés sállját.

Sállya, Levendula, Halhód-tök, s' Kőkörtsin,
Torma, és Varádics mind nagy és mind kicsin,
Guttát meg-gyógyitnak emberek tagjain:
Sállya természetet erőffit akárkin.

L XI.

Rútha:

A' Rútha nemes fű, mert látást élesít:
Ennek erejétül ember jobb szemet nyit:
Nyersen éve, szemet homálytúl meg-tisztit:

B 4

Fér.

102
Férfitől szerelmet űz; de Afzszonban szít.

A' ki Rútával él lesz tiszta életű;

A' látásra pedig igen éles szemű:

Elmését jovittya, s' léshen ravalz fejű.

Fótt Rútának vize balhát el-űzni hű.

LXII.

Veres-hagyma:

Doctorok Hagymárul nem egyaránt értnek:

Mert ártani mondgya *Gálénus* ezeknek,

Kiknek epéjek nagy, s' baragos mérgűek;

Hafznosnak mondgya azt nyálas vérűeknek,

Asclépius írja nem kevés hafznúknak:

Mert jók a' gyomornak, s' orczának szint adnak.

Ha meg-tórt Hagymával fejét a' kopasznak

Gyakran kened, díszit meg-adhatod annak.

Eb marástul néked Veres hagyma hafznál,

(A' mint némellyektul e' felől halhatnál:)

Eczettel és Mézzel kit ha rimporálnál,

S' elébb kőrnéd ezzel egyéb orvofságnál.

LXIII.

Mustár-mag:

Kirsid mag a' Mustár, száraz, s' melegítő;

Még-is szemeidbül könnyet is ki-hoz ó:

Fejedet tisztittya, benne van olly erő:

Arralmas ételnek mérgétul-is mentő.

LXIV.

Bárfony színű Viola:

A' Vi-

103
Abban való férget mind egyig meg-öölöd;

Ha pedig'en haját Eczetben meg-főzöd,

A' testeden lévő dűmóltsót el-űzöd.

Hogyha Vizben ifzod ennek meg virágát,

Testednek el-űzi buja indúlatryát,

S' annyirá meg-hűti s' száraztgya a' sullyát,

Hogy a' nemzének-is meg-foghatod útttyát.

LXXIII.

Sáfrány:

A' kinek szivében vagyon szomorúság,

Valaki azzal él, lesz abban vigaság:

Erőtlen tagokban jó ettul vastagság:

Májat-is meg-újít, olly jeles orvofság.

LXXIV.

Párhagyma:

Hogyha meddő leánt vagy afzszont találnál,

S' ezeknek Párhagymát enni gyakran adnál,

Tenyészők lennének. De ha kenni hafynál

Vérc-folyó orrot; folyástul meg-fognál.

LXXV.

Bors:

A' melly Bors fekete nem rest hast el-csapni,

Nyálas vért ki-tisztít, s' ételt segít főzni;

Fejér, gyomrot tisztít, s' Hurútot kész űzni,

Hányást előz: Hideg-lelés fog így veszni:

Ha bizonyos napot tart az Hideg lelés.

A' mig nem érkezik reád a' reszketés,

Idd-

184
Idd-meg a' tört Borsot, s' nem ér-el a' nyegés,
El-veri rólad ezt erős Bors bé-vévés.

LXXVI.

A' nebezen Hallásról:

Etel után mindigárt álmod el-távoztás,
Semmi dolgot akkor szer-felett ne folytás;
Gyakor részegséget, kérlek, hogy el-múlás:
Mert ezek szerzik, hogy füleddel ne hallhás.

A' vacsora után kevelség vagy fenn-áll,
Vagy ezer lépéssel ide-s-tova sétáll:
Sok feredéstül, és nap hevétül meg-váll:
Mányást, gyomor töltést, s' kiáltást-is utáll.

LXXVII.

A' Fül-csengésről:

Magad erőltetés, hosszúzás éhség, hányás,
Vereség, sok esés, részegség, és fázás,
A' kiknek ezektül nem lehet el-válás,
Csengő fülük léznek, s' beléjek áll zúgás.

LXXVIII.

A' Látásnak ártalmi:

A' gyakor feredés, bor, s' szerelem lángja,
Fokhagyma, bors, és füst, pár és veres hagyma,
Szél, bab, lenese, sirás, mustárnak-is magva,
A' napra nézés-is, szem-világ ártalma:

Tűz, szertelen munka, buja kőzösködés,
Erős étel, ital, por, és szemet ütés,
Ártalmas a' szemnek, napra szembe nézés,

Ejjeli

105
Ejjeli s' nappali vigyázás és őrzés.

LXXIX.

A' Látást meg-erősítők:

Szopora, és Vére-hulló füvek haszna,
Egyaránt használnak Rósa, és a' Rúta,
A' kinek a' szemét az homály bé-fogta,
Ezeknek vedd vizét, s' világát meg-hozza.

LXXX.

A' Fog-fájásnak enyhítése:

Hogy nagy fájdalomról fogaid enyhítsed,
Párhagmának magvát, s' Bilindnek megszedjed,
Temjennel mind kettőt edgyütt meg-égedjed,
Tölcser csőjén ezzel fogaid füstöllyed.

Vagy, meleg Eczetet tarcs sokáig szádban,
Ez fűnek gyökere főve légyen abban:
Mondgyák, hogy mikor van a' fog nagyfájásban,
Meg-enyhődik tőlle, s' léfzen lassadásban.

LXXXI.

A' Szónak rekedéséről:

Olaj, Dió torkot rekeszt, és Fő-fájás,
Az Ingolna hallal szertelen Bor ivás,
Nyers Almában való nagy gyuvatlanzkodás,
Torkot bé-rekesztnek, s' hangja léfzen hibás.

LXXXII.

*Az emberben való Torhának meg-
orvoslása:*

Bőjtölés, vigyázás, meleg étel évés,
A' dolog tétellel meleg párah vévés,

Ke-

106
Kevés ital, és a' meg-tartott lehellés,
Ezeket ha tészed, szűnik a' Kóhógés.

Melly ha száll mellyedre, mondatik Torhának;
Ha torkodon vagyon, Rekeri neve annak;
Ha nyeld kioldón van, nevezed Folyásnak;
Ha pedig orrodban, hijad ezt Náthának.

LXXXIII.

Gége orvoslás: Szappan:

Arany-gelét, Kénkő, Méz ha együtt léfznek,
Szappan: s' ez négy törve őszve kevertetnek;
Gége gyógyulásra orvosságok léfznek,
Jó haszna, Szappannal szemek ha kenetnek.

LXXXIV.

Fő-fájásrúl: és Has-menésrúl:

Hogyha Bor-italrúl fejed fáj erősen,
Meg-gyógyulásáért igyál a' ízép Vizben:
Mert hogyha Bort itzol gyakran mértékletlen,
Rövid időn esel nagy Hideglelésben.

Ha fejed s' homlokod fáj Nap hévségétül,
Vakszemed gyakran kend, s' meg vigasztik ettül,
Es a' főtt Szederjnek jó meleg levétül,
A' Fő-fájás róltad el-áll mind ezektül.

Hogyha mégyen hasad vérrel elegy folyád,
Meg-halsz, hogyha nem jársz ez Regulák úttyán:
Közösködeft el hadgy, s' ne igyal szaporán,
Ojd magad hidegtül, s' ne-is fáradyg munkán.

LXXXV.

107
LXXXV.

Az Esztendőnek négy ideji: Hányás:

Szárazt az ételtül Nyárban tartóztatás;
De minden holnapban hasznos szádon hányás,
Artó nedveségtül léfzen ez tisztulás,
Melly miatt gyomrodbá vólt igen nagy bomlás.

Tél, Tavasz, Ősz, és Nyár az Esztendőt birják:
Melegnek, s' nedvesnek Tavasz időt tarttyák:
Eret-is vágatni jobbnak akkor mondgyák:
Ritkán közösülést akkoron nem tiltyák.

Munkák gyakorlási, ide-s-tova mozgás,
Has-menésrül edgyütt, veriték, izzadás,
Gyakran meg-feredés, Doctori purgálás,
Ezekkel lesz restnek Tavaszszai újulás.

Az hevítő Nyár-is száraz, természettel,
Verhenyős sárt nemző az ő melegével;
Elly akkoron híves, és nedves étkekkel:
Ne úzd magad akkor Vénus-követéssel.

Nem használ ez időn a' gyakor fürödés;
Ritka légyen pedig ér-vágással élés:
Igen sokat használ nyugalom vévés;
Italodban pedig légyen meg-mértéklés.

LXXXVI.

A Csontok, az emberi testben, szám szerint,

219: vagy, 248. Fogak, 32. Erek, 365.

Kétfáz tizenkilencz Embernek Csontrai:
Harmincz ketten vannak szám szerint Fogai:

Há:

Háromszázhatvanöt testében Erci:
Igy kétszáz négy, s' négyezer tizenkét Csontyai.

LXXX VII.

*Az emberi testnek négy rendbéli Ned-
veségirül:*

Négy féle Vérből áll az embernek teste:
Tiszta Veres, Sárga, Nyálas, és Fekete;
Verhenyős vérbőlben Földnek természere;
Nyálasokhoz közel Viznek van ereje.

A' kikben peniglen van tiszta Piros vér,
Hig éggel elegyült azokban meg az ér;
Fekete vérbőlhez meleg természet fér,
Tűznek erejével ez verekedni mér.

A' Tiszta vér nedves, meleg, és áeres;
A' Nyál hives, nedves, s' a' Viz abban bőves;
A' Sárga vér száraszt, s' természetű Tűzes:
Fekete-is száraszt, s' Földhöz hasonlít ez.

LXXX VIII.

*A' Tiszta vérből álló természetnek
mértékletirül:*

Ez természet kövér, tréfás, és játékos:
Hireket hallani olly igen ávitós:
Bort, szerelmet, ételt üzni kívánságos:
Vidám, nyájas beszéd nálla gyorsaságos:

Minden tanúságra alkalmasb másoknál:
Minden kitsíny okból haragot nem fundál:
Bő-kezü, szeret, vig, szine pitosfan-áll,
Danoló, és mérész, testes, s' kedvel szolgál.

LXXXIX.

LXXX IX.

A' Sárga vérbőlirül:

A' Sár-penész vérből haragra hirtelen,
Máloknaál elébb vágy, kívánsággal illyen,
Könnyen tanul, étkes, növése szertelen,
Bő kezű, és bátor, hejaz is igen fen:
Igen szórós, borzas, csalárd, és tékozló,
Haragos, és bátor, semmit nem gondoló,
Ravaszsággal tellyes, teste karsún álló,
Száraz, sárga színű: felölle mind való.

XC.

A' Nyálas és Taknyos vérbőlirül:

A' Nyálas vérbőlnek van kevés erejek,
Szélesek, vállások, törpe természetek:
Hoz ez kövéreket: nem közép rendűek:
Szorgalmatoságra nem adgyák elméjek;
Sőt-inkább álomban idejeket töltik,
Ostobák, és késő mozgásra mindenik,
Erzékenységek rossz, s' orczájok fejezlik:
Mivel a' Nyál benne igen bővölködik.

XCI.

A' Fekete vérbőlirül:

Háttra még a' vérnek a' Fekete neme:
Buják, s' szomorúkat hoz ennek ereje:
Nem sok szavúk ezek: tanúlok felette:
Nem-is von álomhoz ezeknek a' kedve.
Fel-tölt szándékokban van álhatatoság:

C

Nem

Nem hiszik Golgokban hogy légyen bátorfág:
Irigy, komor, fősvény, van benne kívánfág,
Csalárd, félénk. s' fogta színek' el fárgafág.

XCII.

*A Színekrül: Mind a' négy fele Ver-
nek bőségenek jelei:*

Ez Vérek adnak szint emberi állatnak:

A' Nyálás vérűek fejr szint mutatnak;
Tiszta vérűeknek orcájok pirosflak;
Sárga vérűek pedig verhenyöft mutatnak.

Ha felettébb bőves tagaidban véred,
Im-ilyen jelekbül könnyen meg-isméred:
Orczád hogyha veres: ki-düllyedt két szemed:
Erek-is puffadtak: s' meg-nehezült tested:

Igen serényen jár az életnek ere;
Az teli lévén, lágy, s' fájdalommal tele;
Kivált homlokodban vagon ennek jele:
Hafadnak-is kemény bé-vórt eledele:

Nyelved, és az inyed akkor igen szárad:
A' nagy szomjuságtúl torkod-is el-fárad:
Almos vagy: s' mindenkor csak édes a' nyálad:
A' mi édes, azt-is keferűnek fogtad.

A' felettébb-való Sárga sárnak jelei:

Kezed melegsége Sárga sárt mutatya;
Ha bibircsós nyelved, az-is annak úttya:
Fül-csengés, és gyakor úkródés ezt tartya:
A' nyughatatlanfág ezent bizonyitya:

Ha

Ha gyakran szomjuzol: s' ganéjod hig, siros:
Has-fájás-is olly jel, melly néked bizonyos:
Gyakor csómór: és ha szű-nyilallás sullyos:
Inyed az ételre nem igen kívános.

Ha gyenge a' pulsus, nagy bizonyfág ez-is;
Az peniglen kemény, gyorsan jár, s' meleg-is:
Ha száradsz testedben: s' keferű inyed-is:
Gyakrabban tüzet látsz mikor álmodol-is.

A' felettébb-való Nyálás vérnek jelei:

Mikor a' Nyálás vér regnál tagjaidban,
Izetlenné téfzi valamit véfsz szádban:
Minden ételt meg-unsz: nyálad fetseg szádban:
Csontod, gyomrod, fejed vadnak fájdalomban:
Akkor a' mozgó-ér benned mozog ritkán;
Az peniglen késő, lágy, és igen hitván:
Hafzontalan álmot, s' csalárdot látsz nyilván:
Mocsárt, s' zizeket járfsz, mintha vólnál úszván.

A' bővölködő Fekete vérnek jelei:

Mikor testedben bő nedveség salakja:
Bőröd fekete szín, s' kemény a' pulsufla:
Vizelleted penig igen hig, és ritka:
Szorgalmatos gond-is szivedet bádgyasztya:
Irtózatot álom tünik az elmédben:
Félfsz, és szomorú vagy aluvó helyedben:
Bőfögsz, nyálasz, s' szájad van igen roz izben:
Csengés, avagy zúgás vagon bal-füledben.

C2

XCIII.

XCIII.

Mennyi időshöz illik az ér-vágás:

Tizenhét esztendőn az ér-vágást kezdgyed:
Mert nagy erő hadgya azzal el a' tested.
Bor itallal hozhadd az után meg véred:
Csak étellel lassan gyúl-meg nedveséged.

Szemnek világot ad: s' testnek tisztaságot:
Agyat, s' elmét újít, és a' velős csontot:
Has-menést meg állít: bélt javít, és gyomrot:
Az érzékenységnek ad ő tisztaságot:

Hogyha nem alhatol, álmod hoz szemedre:
Reftséget el-úzi, ne szálljon testedre:
Hallást-is élefit, ne jusd fiketségre:
Szót tisztít: erőt ad. Mind segít ezekre.

XCIV.

Mellyik Holnapban illik eret vágatni:

s' mellyikben ártson:

Ez három Holnapok jók Vér-bocsátásra:
Szent György, és a' Pünköft, és Szent Mihály hava:
Ezekben a' napok változnak gyakorta,
Nem külömben mint Hóld, s' vízben lakó vidra.

Első napja nem jó a' Pünköft havának;
Utolsó napjai Szent György, s' Szent Mihálynak:
Kiken nincs ideje a' Vér-bocsátásnak:
S' ugyan ez napokban hadgy békét lúd húfának:

Többibé, mind vének, s' mind iffiúnak szabad;
Csak Mihály, s' Pünköftben, s' Györgyben ójjad
magad, A'

A' meg-irt három nap kívül: s' eztől tudgyad;
Hogy sok esztendőkre napjaidat nyújsad.

XC V.

Az ér-vágásnak akadályi:

Az hideg természet: hideg tartományban:
Es kik vannak igen sullyos fájdalomban:
Kik feredés előtt fáradtak vénusban;
Ne gyönyörködgyenek ezek ér-vágásban.

Sőt kik igen iffiak: vagy meg-aggott vének:
Hofzszas betegléget vagy a' kik szenvedtek:
Étellel, itallal vagy igen töltöztek;
Eret meg-váogatni ne igyekezzenek.

Azok se peniglen a' kik igen gyengék,
Gyomrokat kényesfen, s' puhán kényezették:
Éretl unalommal, s' fanyalogva ették;
Ereket váogatni meg ne merézzelylek.

XC VI.

Mik tartassanak-meg az ér-vágás körül:

Mikor eret akarsz testeden váogatni,
Meg-kell a' vágandó eret serral kenni:
Bort innya: s' posztóval kezed meg-tekerni;
Mind ezeket nem kell mulólag halgatni.

XC VII.

Az ér-vágásnak némelly hasznairúl:

A' szomorúakat vigakká csinálja;
Az haraguttakat csendességre vonfsza;
Bolond szerelmüket jobb észekre hozza:

Sokakban ér-vágás illy erejét hadgya.

XCVIII.

Mennyi nyílast kell az ér-vágással csinálni:

Az ér-vágás által hadgy elég nagy nyílast;
Hogy a' vér menésnek engedgyen bő folyást:
Ugy adgya-ki restből a' mérges párállást,
Hogyha vérnek akkor mutatst szabad omlást.

XCIX.

Miket kellyen meg-tartani az ér-vágásban:

Mikor eret vágatsz, igen vigyázz arra:
Hat óráig tested hogy ne add álomra:
Sebi ne légyen mély, bé ne hasson inra:
Etelt se végy hamar a' vér bocsátásra.

C.

*Az ér-vágás után miket kell el-
távoztatni:*

Midőn ér-vágásra adtad te-magadat:
Minden téj nemétül meg-ójjad hasadat:
Se penig itallal ne terheld gyomrodat:
Hideg étel, ital sem tézsi hasznodat.

Felleges időben se próbály ér-vágást: (máft:
Nap fényt nézz: és vig légy: szellőt végy osztán
Fáratság ott meg-árt: testednek adgy nyugvást;
S' igy emésztheted-meg könnyen az ér-vágást.

CI.

*Minémü nyarvalyaktúl való légyen az ér-vágás:
mennyi idejűnek, s' mennyi vér ki bocsátással:*

Első.

Elsőben, (azs mondom:) nagy nyava-yában légy:
Külömben ér-vágást te-magadhoz ne végy:
Közép idős sok vért: gyermek, s' vén kitsint végy:
Két annyit Tavaszszal; s' mászor kevésbet végy.

CII.

*Melhyik tagok micsoda időben vá-
gattassanak:*

Tavaszszal és Nyárban vágatsz jobb-kezeden;
Őszszel s' Téli időn jobb lesz bal-kezeden;
Ezt penig négy részen: máj, láb, fő, szű éron;
Nyárban májjén; szűvén Tavaszszal: illy renden.

CIII.

*A' közép és gyűrűs uj között, vagy azok
alatt való érnek vágásának hasznai:*

Sok hasznodra lézzen a' vér ki-bocsátás,
Ha közép, s' gyűrűs ujj alatt lesz ér-vágás:
Lép, máj, melly, sző, s' szűben lézzen a' tisztulás:
S' szertelen bánattúl elmédben újulás.

116

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

III

Large block of faint, illegible text in the middle of the page.

III

Another block of faint, illegible text below the middle section.

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

Fragment of handwritten text from the adjacent page, including words like 'be', 'reg', 'es', 'ca', 'ap', 'fo', 'ni', 'i', 'ag', 'gr', 'el'.

foredö betages Embel
Tavakfal a viragos meg
~~for~~ finak agait levoldes
töl viragos töl förd meg
Üstben jól feredget
Aban az minden nap
kilencez kilencez
har mad napig Ez fto
ny nak valo inkab Minn
for finak: igen 70 --

Más
Az bor Sep röt Az Kibölki
föt az Eger bor Meleage
tölcs kadban: feredget
Benne kilencez meg
ha meg hül korales kövel

Ket fel melegitem
Minden Koz - -

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

